

Vipavski Glas

letnik XXV December 2009/št. 91

Božična

*Raduj, kristjan, se iz srca,
Zveličar rojen je sveta,
prišel na svet je v skrajni revi,
čeprav v rodbini bil kraljevi.*

*Za zibel jasli si izbral,
nam vzgled ponižnosti je dal,
da pride k njemu lahko vsak,
naj bo gospod al' pa prosjak.*

*Pastir in kralj sta se združila,
ob jaslih skupaj pokleknila,
da svoje vsak srce daruje
Gospodu, ki čez vse kraljuje.*

*Pripognimo še mi kolena,
v vseh srcih prošnja naj bo ena,
naj moli starček, mož, otrok,
o, Jezus, sprejmi nas v svoj krog.*

Ivan Krašna

Ob dnevu slovenske samostojnosti in enotnosti vsem našim bralcem iskreno čestitamo

Uredniški odbor

Naslovnica:

Jesen v vipavskem parku

Foto: Junija d.o.o., Andrej Hrovatin

*Za nov let ne vem,
prineslo kaj bo,
ga mislim pregledat,
ob letu povedat,
kak dobro je blo.*

V. Vodnik

Da bi gledali s srcem, da bi prepoznali dragocenost časa, da bi imeli srečo, zdravje in mir in da bi soustvarjali lepe trenutke, ki se jih bomo ob letu z veseljem spominjali. Naj vam letošnji božič prinese mir in srečo, prihajajoče novo leto 2010 pa obilo zdravja, osebnega zadovoljstva in uspehov.

Svet KS Vipava

*Obračam zadnje liste, liste starega leta
in se zahvaljujem za darila prejeta,
za brate in sestre, vse dobre ljudi,
ki z mano po poti to leto so šli.*

L. Kozar, ml.

Dragi bralci!

Živimo v času, ki bliskovito teče. Ne moremo ga zaustaviti, lahko pa ga dobro izkoristimo. »Minuta izgubljena ne vrne se nobena« pravi ljudska modrost. Če je ne izkoristimo, je izgubljena za vedno. Na žalost pa v svojem življenju izgubimo veliko minut po nepotrebem in brez vsakega smisla. Če svoje življenje ljubimo, torej ne bomo po nepotrebem izgubljali časa. Iz minut je narejeno naše življenje in z vsako minuto smo bliže koncu.

Želimo vam mirne in doživete božične praznike, vse dobro v novem letu 2010 ter veliko dobro izkoriščenih minut!

Uredniški odbor

*Biti moram čuječa
Prisluhniti vsemu
predvsem prisluhniti
sebi*

*Najti moram sozvočje
v vseh odtenkih
V globinah
in v kozmosu*

*Še zmeraj ni izmerjen
mu ne vemo meja
mu še ne zaznavam tona
a ga čutim
kakor začutiš vibracijo
predno te spreleti
drget*

*Najti moram
sozvočje z vsem
kar me obdaja
kar sem*

Bo TO potem sreča

Mila Kačič

Spoštovane občanke, cenjeni občani!

Spet se poslavljamo od starega in začenjamo novo - leto, načrte, pričakovanja ...

Želim Vam vesel božič in srečno novo leto 2010.

**V imenu Občine Vipava,
župan mag. Ivan Princes**

O Lantierijevih in o zadnjem vipavskem grofu Karlu Frideriku - ob stoletnici njegove smrti

Pripovedovanje o plemstvu na Slovenskem, privilegiranem družbenem sloju, ki se je ohranjal skozi čas predvsem zaradi dednih pravic, je obsežna in še vedno nedokončana naloga slovenskega zgodovinopisja. To velja tudi za Lantierije (Lanthierije), goriško-vipavsko-rihemberško plemiško

Grof Lanthieri a. Paratico Karol, c.kr. nadporočnik v pokoju, graščak v Vipavi, foto: Ivan Može, 1905

družino, domnevno langobardskega izvora. Zgodovinski pregled o Lantierijevih še čaka na raziskovalce in pisce. O začetkih njihovega rodu ni veliko zanesljivih podatkov, saj se mnoge temeljne navedbe o nastajanju njihove posesti ter o njihovem vzponu med najpomembnejše plemiške družine na Slovenskem razlikujejo. Prišli naj bi iz Istre v severno Italijo, kjer so živeli v različnih krajih in opravljali različne javne funkcije; od tudi predikat di Peratico. Na Slovenskem se Lantieriji pojavijo prvič sredi 15. stoletja. Žive v Ljubljani, kjer je Anton leta 1465 poročil Marijo, dedinjo iz vipavske viteške družine Baumkircher. Tako so postal lastniki gradiča v Vipavi in mnogih zemljiških posestev v Vipavski dolini. Vipavsko gospostvo je bilo do leta 1344 v posesti oglejskih patriarhov, nato pa je postalo habsburško. Cesar Maksimilijan ga je dodelil kasneje (27. 2. 1497) goriškemu grofu Lenartu, po njegovi smrti (1500) pa se je vrnilo cesarju.

V spremenjenih posestnih razmerah, nastalih po smrti zadnjega in na tem mestu že omenjenega zadnjega goriškega grofa Lenarta, je Anton III. Lantieri leta 1505 kupil v Gorici posest zdravnika Pozza/Putee (palača

Schönhaus). Cesar mu je leta 1513 podelil predikat Schönhaus, leta 1527 so se uvrstili med goriške patricije. Leta 1528 je Gašper Lantieri pridobil rihemberško gospostvo. Istočasno naj bi postal takrat posestnik vipavskega gospostva, a zelo verjetno so pravi lastniki Vipave postali Lantieriji šele ob koncu 16. stoletja, ko jo je od deželnokežje komore leta 1584 kupil Karel Lovrenc Lantieri. Potlej so bili lastniki gospostva in nato po njih ukinitvi zgolj lastniki posestev (premičnin in nepremičnin). 17. oziroma 22. decembra 1908 je grofica Klementina Helena Friderika Karolina, hčerka zadnjega vipavskega Lantierija Karla Friderika, izročila vipavsko posest skupaj z graščino in zemljišči na Slapu pri Vipavi svojemu možu baronu Hermanu Levezowu iz Mecklenburga. Ta ji je posest po štirih letih, 15. januarja 1913, vrnil. Klementina Helena Lantieri je govorila slovensko, prav tako tudi njen sin baron Karel Levezow Lantieri. Umrli je leta 1898, o rodovini svoje matere je napisal zgodovinsko študijo.

* * *

S svojo skoraj petstoletno prisotnostjo so Lantieriji odločilno vplivali na socialno podobo Vipave in njenega okoliša, zaznamovali pa so tudi stoletna dogajanja v goriški in kranjski deželi. Ob smrti Karla Friderika leta 1910 je nekrolog v časniku zapisal: »Z njim je izumrla starodavna in slavna rodbina Lanthieri, ki je tako v goriški kakor v kranjski zgodovini igrala važno vlogo in se imenuje vedno med prvimi v naši domači povestnici [zgodovini]« (Gorica, 1910, št. 10). Oceno »Grofi Lanthieri-ji bili so toraj pravi junaki, vrli duhovniki, a tudi dobrotniki človeštva« pa je zapisal neznani avtor v zborniku Postojnsko okrajno glavarstvo (Postojna 1889) potem, ko je naštel vrsto

uglednejših predstavnikov te plemiške družine, ki je v prvi polovici 17. stoletja (leta 1632 oziroma 1642) prejela naslov, da so grofje svetega rimskega cesarstva Lantieri-Paratico, baroni Schönhaus ter gospodje Rihemberka, Vipave in Baumkircherturma.

Pripadniki družine Lantieri so se odlikovali kot vojaški poveljniki. Morda je bil med njimi najpomembnejši Friderik Lantieri, sodeloval je v bojih s Turki. Kar celih petinšestdeset let, od leta

Obnovljen Lantierijev most, ki spada med najlepše v Evropi, foto: Martin Silvester

1669 do leta 1744, je bil v vojaški službi. Lantieriji so bili tudi visoki državni in deželni uradniki, med njimi je bil Friderik Lantieri v letih 1624–1642 deželni glavar v Gorici. Uveljavili so se kot načrtovalci gospodarskega napredka v duhu porajajočega se kapitalizma, saj je Anton Lantieri zgradil leta 1651 tovarno papirja in predilnico v Ajdovščini. Z Lantieriji je povezano veliko različnih dogajanj. Vredno je omeniti, da je Franc Anton gostil pozimi leta 1726–1727 zdravnika Giulia Goldonija in njegovega sina, znamenitega komediografa Carla, ki je za izbrane goste v vipavskem gradu

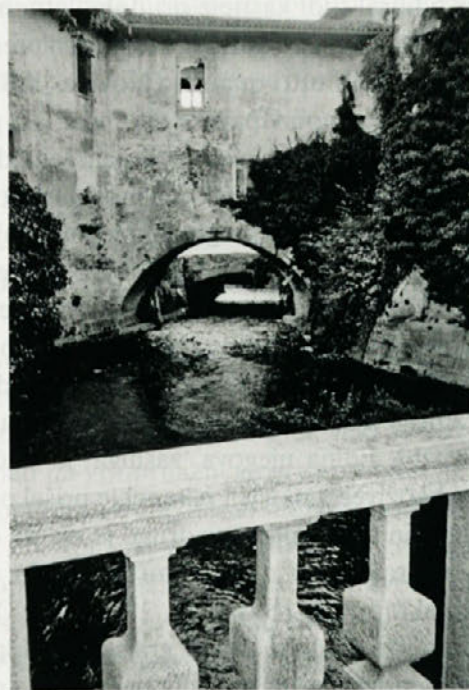
prepravil igro Jacopa Martellija Kako je Herkules kihnil. Leta 1728 je Friderik III., brat Franca Antona, sprejel v Vipavi cesarja Karla VI., ko je ta potoval iz Ljubljane v Gorico. Grof Franc Anton II. je kot deželni glavar gostil v Gorici leta 1782 papeža Pija VI. na poti na Dunaj. Žena grofa Tadeja Klemena in mati leta 1910 umrlega Karla Friderika je v Gorici nudila zatočišče v emigraciji živečim Burbonom, zlasti grofu chambordskemu Henriku V. Gostoljubnost je bila očitno odlika Lantierijev. Izkazali so jo tudi leta 1855 novemu goriškemu nadškofu Andreju Gollmayrju, ko je začel svojo službo ter je pri njih v Gorici našel začasno bivališče (Novice, 1855, št. 50).

* * *

Zgodovinski viri, ki pa v zvezi z družino Lantierijev niso v celoti obdelani, pričajo o njeni povezanosti z ljudmi in kraji, v katerih so stalno ali pa občasno živeli. Razpeti so bili predvsem med Vipavo, Gorico in Rihemberkom. V času fevdalnega reda so imeli Lantieriji do svojih podložnikov podobna razmerja kot posestniki drugih zemljiških gospostev. V dogajanja tolminskega upora leta 1713 so se vključili tudi rihemberški podložniki Lantierijevih. Nove razmere pa so nastale od sredine 19. stoletja dalje, ko je bil leta 1848 v habsburški monarhiji ukinjen fevdalizem kot posledica revolucionarnih dogodkov doma v Avstriji kot v Evropi. Kmetje so bili osvobojeni podložništva, vendar ne na račun obubožanja zemljiških gospodov. Tudi leta 1848 so se rihemberški Lantierijevi kmetje uporno obnašali.

Karel Friderik Lantieri, ki naj bi se mu ob stoletnici posebej posvetili, je bil rojen 5. novembra 1839 v zakonu Tadeja Klementa in Helene Baronio-Rosenthal. Od mladih nog je bil vojak in postal je konjeniški častnik.

Ko je bila septembra leta 1848 sprejeta zemljiška odveza, je bil v devetem letu starosti. Ni znano, kako so Lantieriji tedaj sprejeli prelomno družbeno spremembo. Sklepati pa

Pogled na del stavbe Lantierijevega dvorca in mostu v ozadju, foto: Martin Silvester

je mogoče, da je bil njegov oče Tadej Klement zelo naklonjen Vipavcem in živel tesno povezan s krajem in njegovimi prebivalci. Zato lahko domnevamo, da so Vipavci Linhartovo komedijo Županova Micka še pred revolucijo leta 1848 dvakrat odigrali v Lantierjevi graščini, prav tako malo pozneje Garrickovo komedijo Varh (prevod Matije Čopa) in 17. septembra 1848 Linhartovo igro Matiček se ženi. Ko se je v Avstriji obnovilo parlamentarno življenje in se je Vipavska dolina ponovno narodno prebujala, je grof Lantieri omogočil, da se je na gradiču Zemono zbralo na prvo narodnoprebudno srečanje na dan malega šmarna leta 1862 kar 800 ljudi in mnogi slovenski javni delavci tistih dni (Mihael Ambrož, Janez Bleiweis, Jurij Grabrijan, Anton Černe, Josip Tonkli). Na prireditvi pa je sodeloval sin Tadeja Klementa triindvajsetletni Karel Friderik, ki je takrat živel na rihemberškem gradu. Ljubljanski župan Ambrož mu je ob koncu prireditve nazdravil: »Grofu Lanthieri-u mlademu, ki se v vsem pravega domoljuba kaže, ob enem pa svetu častno spričuje, da v domoljubji ni nikokršnega razločka stanu« (Novice, 1862, št. 39). Še pred tem omenja časopisna vest, da se je grof Tadej udeležil otvoritve novega šolskega poslopja v Vipavi 3. decembra 1861. Avgusta leta 1864 je ponudil »grajščinsko, zares velikansko dvorano« (Novice, 1864, št. 34) za slavje ob začetku delovanja vipavske čitalnice. Tadej Klement pa je v časopisne vesti prihajal tudi kot lastnik vinogradov in proizvajalec vina. Leta 1858 pa Lantierjevo vino iz njegovih vrhpoljskih vinogradov »ni tabart voje slave potrdilo« (Novice 1858, št. 24). 20. maja 1869 je na razstavi živine v Idriji vipavski grof – takrat je bil Karel Friderik – prejel »prvo premijo za bike«.

Tadej Klement Lantieri je večino svojega življenja prebil v Vipavi. Umrli je 22. maja 1866, v vipavsko knjigo umrlih ni bil vpisan. Po njegovi smrti je vipavsko posest prevzel njegov sin Karel Friderik. Že pred tem se je poročil 9. julija 1864 v rihemberški cerkvi sv. Ulrika s sedemnajstletno Karolino Alojzijo, hčerko veleposestnika in mlinarja Jožefa Siegmunda Furlanija in Jožefe Pečenko. Prvega junija 1865 se jima je na rihemberškem gradu rodila hčerka Klementina Helena, kasneje v Vipavi pa še hčerki Karolina (30. 10. 1868) ter Marija Helena Antonija Tadeja Klementina (12. 3. 1880).

Karel Friderik je nadaljeval po očetovi poti, deloval je tako v deželnem goriško-gradiškem kot v kranjskem političnem in gospodarskem življenju vse do zadnjih dni življenja. Njegovih javnih nastopov je bilo veliko. Veliko je zapisov v časopisju, še zlasti v nemškem, ki je na Slovenskem izhajalo (Laibacher Zeitung). Naj jih bo nekaj omenjenih: jeseni leta 1869 se je udeležil slavja ob petdesetletnici nove maše tomajskega župnika Antona Ukmarja. Naslednje leto, 14. avgusta 1870, je bil na vipavskem taboru in na prireditvi tudi govoril. Pomladi leta 1873 je sodeloval pri ustanovitvi sadjarsko-trgovskega društva v Gorici, pobudili so ga Slovenci. Pomembno vlogo pa je odigral tudi kasneje pri dolgoletnem načrtovanju vipavske železnice in dočakal njeno otvoritev. Deloval je tudi v domačem kraju in predsedoval je čitalnici. Leta 1881 so vipavski Nemci, »nemčurji, Furklani in tutti quanti« (Novice, 1883, št. 19) ustanovili društvo Edinost, ki naj bi imelo namen zmanjšati moč vipavske čitalnice. Za predsednika društva je bil izvoljen grof Karel Lantieri, ki je pred tem predsedoval čitalnici. Tega dejanja pa del Vipavcev ni dobro sprejel. Velikokrat so letele opazke na grofovo naklonjenost nemštvu, in ko je ruski jezikoslovec Jan Baudouin de Courtenay na grofovo povabilo pregledal njegovo knjižnico v Vipavi, je ugotovil, da je bila edina slovenska knjiga v knjižnici Dalmatinova Biblija. Karel Lantieri je pri svojih nastopih v slovenski javnosti večjo naklonjenost pokazal katoliškemu, klerikalnemu taboru. Zato si je pri liberalcih nakopal tudi tako kritiko, ko je kandidiral na državnozbornih nadomestnih volitvah na Goriškem leta 1900: »Proti g. Oskarju Gabrščeku je postavila vlada vipavskega takozvanega 'prvega slovenskega grofa' Karola Lanthierija, znanega vladnega 'božjega volka', človeka brez primerne izobrazbe in imena v človeški družbi. Edina njegova 'zasluga' je slučaj, da se je rodil na ime staro rodbine grofov Lanthierijev. Lahkoživec v najvišji potenci je prišel pod kuratelo. Na vsem božjem svetu ne počenja drugega nego, da je in še več pije, vse drugo je njemu deveta briga, – tudi politika« (Soča, 1900, št. 2).

V nekrologu ob njegovi smrti je pisalo: »Bil je blag mož, usmiljen do revežev in bolnikov in radodaren do skrajnosti« (Slovenec, 1910, št. 28). Med njegova dobra dela zagotovo sodi tudi odločitev, da prepusti kranjski deželi grajsko poslopje na Slapu pri Vipavi in tamkajšnje kmetijske površine z namenom, da jih upravlja načrtovana deželna kmetijska in sadjarska šola. Ta je pričela delovati 18. septembra 1873. Ker ni imela velikega obiska, se je leta 1886 preselila na Grm pri Novem mestu.

Grof Karel Friderik se je pri svojih javnih posegih povezoval tako z Ljubljano kot Gorico. Lojzka

Bratuževa iz Gorice je pregledovala arhiv družine Lantieri v Gorici in odkrila tudi nekaj v slovenskem jeziku napisanih dokumentov (Koledar za leto 2001, Goriška Mohorjeva družba, Gorica 200, str. 72–73). Leta 1869 mu je Kranjska kmetijska družba podelila priznanje »za povzdigo domače sadje- in murboreje in za razširjevanje temeljitega znanstva v važnem tem oddelku kmetijstva našega.« Goriško Slovensko bralno in podporno društvo je 28. decembra 1884 na rednem občnem zboru imenovalo »Dragotina Miroslava grofa Lanthierija za svojega častnega«. Leta 1903 se mu je odbor za postavitve spomenika Juriju Vegi iz Moravč zahvalil za denarno podporo in ga vabil, naj se vključi v novo organizirani prireditveni odbor. Septembra leta 1908 se je udeležil prireditev katoliških prosvetnih društev v Logu pri Vipavi in na Slapu pri Vipavi. Grof Karel Friderik je deloval tudi v veteranski organizaciji. Tako je prišel v Ajdovščino 19. julija 1887 na proslavo cesarjevega rojstnega dne »visokorodni g. grof Lantieri nadpoveljnik veteranov z godbo in gasilno stražo vipavsko« (Soča, 1887, št. 35). Veno Pilon se ga je spomnil v svoji knjigi spominov Na robu (Goriški spomini, Gorica 2002, str. 286): »Videl sem tudi poslednjega vipavskega grofa, imel je velikanski trebuh in jezdil pred peščico zadnjih veteranov-domobrancev, ki so v zelenih uniformah in z vihrajočimi petelinjimi peresi za okroglimi klobuki po enkrat na leto korakali skozi Ajdovščino v Sv. Križ k grofu Attems.«

V že omenjenem nekrologu je bil zapisan tudi podatek, da je bil izvoljen v volilnem razredu veleposestvo za kranjskega deželnega poslanca. Podatek je zmoten, grof Karel pa je bil na volitvah med kandidati. Manj jasna pa je prav tam zapisana vest, da je zaradi intrig »laži-prijateljev« zapustil domači kraj in šel ob božiču leta 1908 v kraj Strassoldo v Furlaniji k prijatelju grofu Strassoldu »čakat smrti«. Verjetno je med temi in podatki iz arhiva (Arhiv Republike Slovenije, Deželna deska) povezava. Zadnja leta življenja grof Karel Friderik naj ne bi bil sposoben »zaradi razsipnosti in nerazsodnosti« (Majda Smole, Graščine na nekdanjem Kranjskem, Ljubljana 1982, str. 439, 529) voditi svojega posestva. Tako je prešlo v last njegovega edine potomke, hčerke Klementine Helene, še preden je umrl.

Grof Karel Friderik Lantieri je umrl v kraju Strassoldo 2. februarja 1910. Posmrtno ostanke so pripeljali v Vipavo 4. februarja in jih položili na mrtvaški oder v domači grajski kapeli. Naslednjega dne, bila je sobota, so ga ob navzočnosti velikega števila pogrebcev pokopali v rodbinski grobnici.

Grof Karel Friderik Lantieri je sodil v vrsto tistih zemljiških gospodov, ki so, živeči stoletja med Slovenci, ohranjali svoj italijanski in nemški kozmopolitizem (na primer grofje Auersperg, Coronini, Barbo, Margheri, Thurn). V slovensko politično gibanje so se vključevali predvsem kot glasniki problemov posameznih dežel, v katerih so živeli Slovenci. Zaradi značajskih lastnosti politika zadnjega vipavskega Lanthierija ni močno zavezala, prav tako tudi ne kaka druga dejavnost. Užival pa je v življenja radostih, ki so mu posledično zagrenile zadnje obdobje življenja. O njem se bo še pisalo.

Branko Marušič

Dvorec Zemono

Vipavska dolina je tako ali drugače na vsakem koraku povezana z zgodovino plemiške družine Lanthierijev. Ker so bili neumorni graditelji, povsod naletimo na njihove sledove. Tako so na eni od višin med Vipavo in Ajdovščino postavili najprej v zemljo vkopano vinsko klet, nad njo pa svojo podeželsko vilo, dvorec Zemono. Kakor krona je posajen na vrh prijaznega griča in prav nič trdnjavskega ni na njem. Pravokotna stavba je s štirih strani obdana z odprtimi arkadnimi hodniki, kljub svoji preprosti zasnovi pa je v notranjosti zelo bogata. Prostor ima v pritličju obliko grškega križa in obsega dvorano, ki se na vrhu prosto odpira v nadstropje. Na vogalih dvorane so pravokotni prostori, katerih prvotni namen ni poznan, eden od njih pa sedaj služi za poročno sobo.

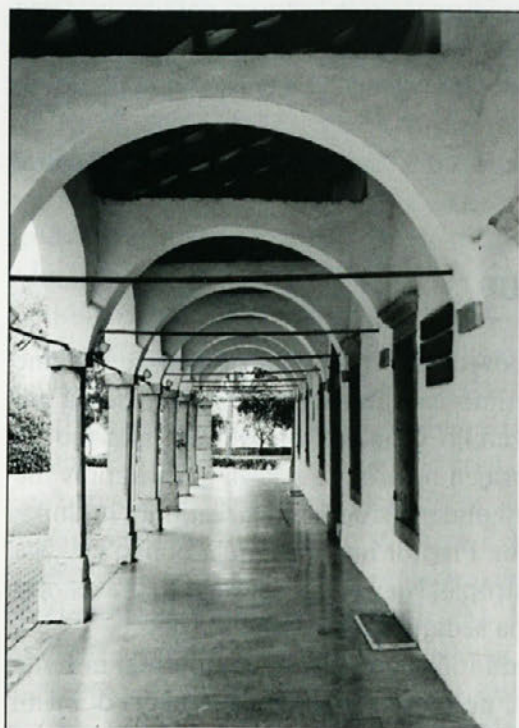
Stavbo je leta 1683 postavil grof Anton Lanthieri po zgledu italijanskih dvorcev Rotonda in Evlia pri Vicenzi ter Rossa Pisana v Lonigu. Kdo je bil arhitekt, ne vemo, lahko pa da je načrt domislil kar sam graditelj skupaj s sinom Francem Antonom, ki je prav takrat končeval študij prava na

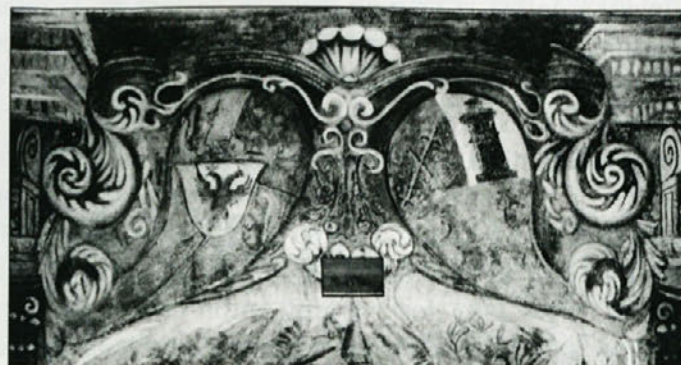
Zemono, počitniški dvorec vipavske graščine

plemiškem kolegiju v Padovi. Poznavanje arhitekture je bilo namreč tedaj še del obvezne plemiške izobrazbe. Franc Anton Lanthieri se je kot velik poznavalec in ljubitelj umetnosti potrdil tudi še kasneje. Leta 1702 je tako naročil slavnemu Giulio Quagliu oltarno sliko za grajsko kapelo v Vipavi, vse pa kaže, da je bil tudi naročnik poslikave Marijine cerkve v Obršljanu pri Komnu. Z očetom sta se odločila, da dasta novi dvorec tudi poslikati. Žal pri tem ni sodeloval Quaglio, pač pa manj nadarjen in še neugotovljen umetnik, ki je prostore okrasil v takrat modnem stilu beneške terraferme. Velike figuralne prizore iz renesanse so nadomestili s podobami romantičnih arhitektur in idiličnimi krajinskimi vedutami v štukuriranih okvirih. Ljudje so bili poleg bolj kot nekakšno nujno zlo. Po dvoranskih stenah se nam tako kažejo utopična mesta, gradovi, skalne pečine in mlini. Vmes se pretakajo reke in slapovi, ki jih prečijo mostovi in oživljajo plavajoči čolni.

Veliko časa je slikar posvetil družinski heraldiki. Grbe je razvrstil tako, da predstavljajo rodoslovno deblo. Začel je z grboma grofa Antona Lanthierija in njegove soproge Silvije Hoffer iz rodbine Thurn-Valssasina, končal pa s simboli Attemsov s Sv. Križa in goriških Strassoldov v spomin na poroko graditeljevega nečaka Orfeja Strassolda z Barbaro Attems. Nekaj prizorov predstavlja asociacije na družinske vipavske začetke. Prizora dvoboja in vojne tako pripovedujeta o listini

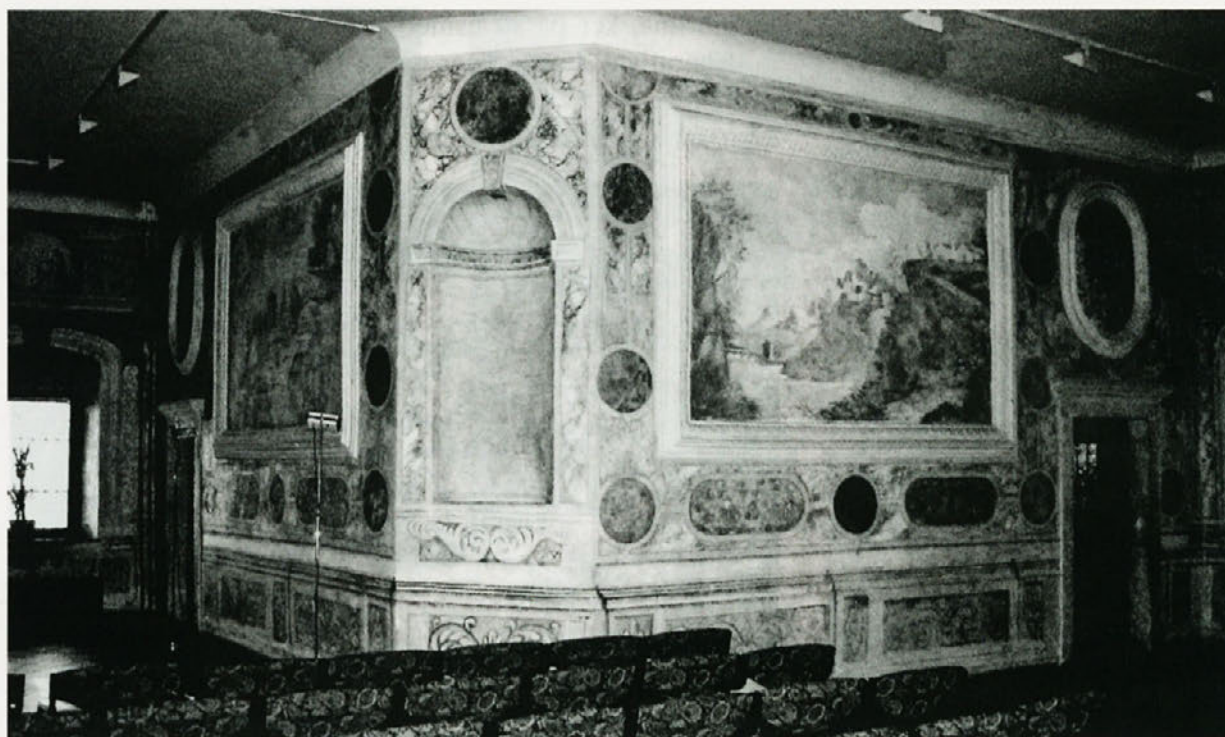

Arkadni hodnik

Grba zakoncev Antona Lanthierija in Silvije Hoffer

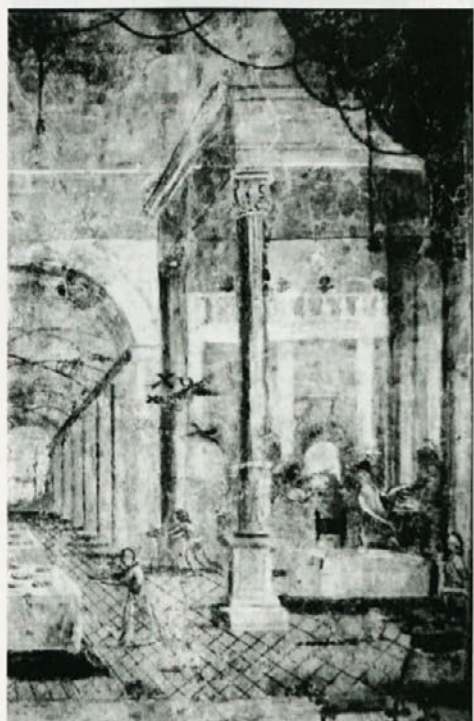
Dvoranske stene po beneški modi

iz leta 1528, ki je Lanthierijem brez cesarskega soglasja prepovedovala začetek sovražnosti ali vojne. Na obvezno gostoljubnost do cesarja in njegovih zastopnikov opozarjata mitični podobi kilikijske Latone in arkadijskega kralja Liakona. Prvi so kmetje kot begunki odrekli vodo in jih je zato spremenila v žabe, drugi pa naj bi prvaku grških bogov Zeusu kot jed ponudil pečeno meso svojega lastnega sina in se je zato spremenil v volka.

Vogalne sobe so bile domnevno posvečene štirim elementom stvarstva: zemlji, zraku, vodi in ognju. Zemljo predstavlja bogata stebriščna arhitektura z za gostijo obloženo mizo, z vrtom in vodometi. Okoli mize tekata strežaj in strežajka, pod baldahinom vadi muzikant, manjkata samo še ženin in nevesta. Nekje iz vulkanskega ognja vznika mitološki ptič feniks. Element zraka je umetnik prikazal

z množico pernatega sveta in ptičjim lovom. Tretjo sobo je spremenil v nekakšno podvodno jamo z ribami in vanjo vrženo ribiško mrežo. Ker je bila zadnja soba uporabljena za kuhinjo, verjetno ni bila okrašena, ogenj pa je bil v njej prisoten kar v naravi.

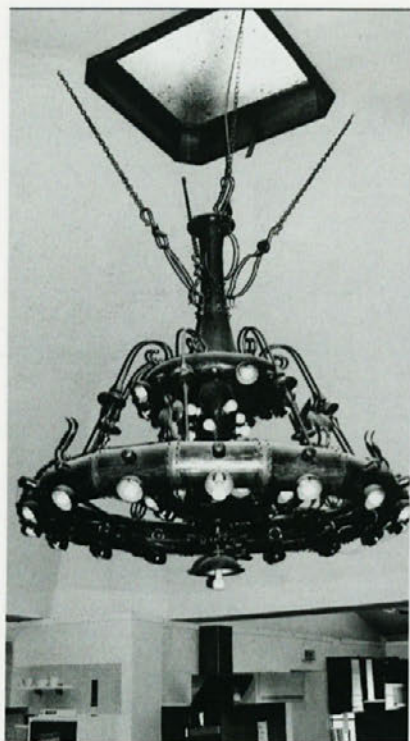
Poleg kuhinje je ostalo brez poslikav tudi nadstropje. Kot poseben arhitekturni element se tu kažejo lesene

Priprave na gostijo

Fantazijska pokrajina

Bitenčev lesteneč

strelne line, ker pa so usmerjene navznoter, gre verjetno le za dekorativni detajl. Sicer nadstropje spominja na razkošen obodni mostovž. Za svoje razstavne prostore ga je izkoristila tovarna pohištva Lipa iz Ajdovščine, ki je po zamislih arhitekta

Simbol vojne

Toneta Bitenca financirala obnovo že razpadajoče dediščine Lanthierijevih. Nemara so bile nekoč tukaj sobe za goste, a to vedo le že zdavnaj umrli grofovski lastniki.

Morda bodo spet, saj se je tovarna Lipa v letu 2005 odločila, da dvorec proda. Novi lastnik je skrivnostni »Vipa holding«, ki svojih načrtov v zvezi z dvorcem še ni javno objavil. Že nekaj let pa deluje v njegovih kletnih prostorih ena najboljših evropskih gostiln s preprostim imenom »Pri Lojzetu«. Njen kuhar Tomaž Kavčič velja za kulinaričnega genija. V vipavsko kuhinjo je med

drugim zanesel prvine španske, predvsem pa baskovske kuhinje, ne da bi bila domačnost jedi prizadeta. Njegov hrenov namaz je pregrešno okusen. Tri dni star kravji sir, prirejen »a la mozzarella« enako. Jurčkova juha s fižolom je baje šok za oči, za nos in brbončice. Vonjave krompirjevega pireja z divjim rižem in tartufi so omamno zapeljive. Vipavski sir postrežejo tudi z orehi ali zaviti v karpačo divjega jelena. Brancin, spečen na solnem žaru, diši po morju. Posebna Kavčičeva marmelada

Z. Kalin: torzo mladeniča

Poročna soba: ptič feniks

Morda grb Orfeja Strassolda

Tomaž Kavčič z gosti

je narejena iz rdeče čebule. Ljubitelji morskih sadežev so za uvod postreženi s surovimi repki škampov, oblitimi s pomarančnim oljem, nekje na sredi pa s ploščo »Potok«. In to dobesedno, saj se jim v naročju znajde ploščad vodni kamen z ribjimi ikrami, kosom pečene postrvi, postrvjo peno (le kaj je to?) in repom rečnega raka. Zaradi mamljivega okusa mnogi na koncu kamen kar polizejo, čisto tako kot v paleolitiku. Ambient, izvirnost in kakovost jedi zaslužijo več kot petico. Podobno kot jedi je kvalitetna tudi vinska ponudba. Npr. »Rose« družine Stegovec z Brij, vino zelen, imenovano »Pasji rep« Franca Premrna iz Podnanosa, Lavrenčičev »Sutor« iz vasi Podraga,

Zemonska zdravica

Vinogradi pod dvorcem

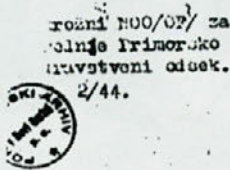
pa vina »Movia« Aleša Kristančiča. Tomaž Kavčič nosi poleg naziva kuharskega mojstra tudi čast vinskega vojvode. Seveda je gostija v Zemonu zaradi tega nekoliko draga. Običajno primerljiva s slovitim Kendovim dvorcem v Spodnji Idriji. Vsi gostje sicer nad postrežbo niso navdušeni, zlasti slučajni obiskovalci ne. Za pravo doživetje zemonske kuhinje moramo biti pač najavljeni. Tudi izvrstni kuharji in vinski poznavalci morajo za dobro postrežbo imeti nekaj časa. Šele potem presenetijo. Morda tako, da nam s predjedjo postrežejo, ne da bi sedli, v posodicah, kakršne so naše babice uporabljale za shranjevanje marmelade. Ali tako, da se sezujemo in na grško-rimski način poležemo na preproge, ali da v sončnem dnevu sedemo k mizi kar pod zemonskimi arkadami. Okoli dvorca se širi park z borovci, kostanji in okrasnim grmičevjem, ki je daleč naokrog obdan z vinogradi. Med drevjem se skriva bronast moški torzo kiparja Zdenka Kalina na ostanku pravega dorskega stebra. Je brez glave in taki bomo tudi sami, če se bomo pustili v dvorcu predolgo razvajati.

(se nadaljuje)

Drago Kolenc

Zdravstvo na Vipavskem

Pisalo se je leto 1959, to je v prejšnjem stoletju. Takrat sem nastopila mojo prvo službo kot medicinska sestra v Zdravstvenem domu Vipava. Letos poteka 50 let od ustanovitve te zdravstvene ustanove. Zdi se mi prav, da ob tem jubileju pogledamo v zgodovino civilnega zdravstva na Vipavskem, v času vojne in po njej.

ročni NOO/OF/ za
Srednje Primorsko
zdravstveni odsek.

Dne 28.9.1944.

Vsem Okrajnim in Krajevnim NOO/OF/
zdravstveni odsekom.

Pošljamo vam formular za vodenje "Knjige nalezljivih bolezni". Ki smo ga prejeli od zdravstvenega odseka pri predsedstvu SNOS-a. Knjigo nalezljivih bolezni morate voditi, da boste imeli pregled o stanju nalezljivih bolezni v vašem okraju, o njihovem gibanju, porastu in padanju, o stalnih /epidemičnih/ obolenjih itd. Vsi zdravniki in vse strokovne osebe, ki prijavljajo nalezljive bolezni, mora poslati prijavnico nalezljivih bolezni in karkoli kama je objavnico preko vas na zdravstveni odsek. Vi vpišete vsako prijavnico v vašo knjigo nalezljivih bolezni in pri tem morate vsiti na evidenčno številko. Če se tisti, ki prijavlja bolezen smoti ni našel svoje na prijavnico, jo vi prečrtate in napišete številko vaše evidenčne knjige. /Zaporedne številke iz knjige nalezljivih bolezni/. Le na tak način vam bo mogoče vložiti kontrolo o nalezljivih bolezni. Ko dobite objavo nalezljivih bolezni morate vedno prekontrolirati podatke ter vpisati isto evidenčno številko kot je na prijavi. V slučaju, da prijavo dolgo časa ne dobite, morate opozoriti dptičarja, ki je bolezen prijavil. Prijave kot prijave morate poslati tudi krajevnim zdravstveni odsek okrajnemu in okrajnemu krožnemu zdravstvenemu odseku. Vsem zdravnikom v vašem okraju javite, da prijavljajo in objavlja jo nalezljive bolezni preko vas.

~~Dr. Ivan Vrač~~

Načelnik zdravstvenega odseka
Dr. Ivan Vrač l.r.

Dopis okrožnega NOO/OF za Srednja Primorska—zdravstveni odsek, vsem okrajnim in krajevnim NOO/OF, v katerem načelnik zdravstvenega odseka zahteva od odborov natančno prijavljanje in vodenje knjige nalezljivih bolezni. (hrani AGM)

V letu 1944 je bila organizirana sanitetna šola pri vojaškem vojnem področju za Vipavsko. Šola se je pričela v Vipavi s 1. julijem 1944. Referent za zdravstvo pri okrožnem odboru OF za Vipavsko je bil dr. Danilo Lokar, s partizanskim imenom Vid Dobrin. O številu slušateljev na tej šoli žal ni več zabeleženih podatkov. Enaka šola je bila tudi na Idrijskem. V Ajdovskem in Vipavskem okraju so takrat po terenu delovali: dr. Ivo Bežek, dr. Zoran Dietz, dr. Stanko Pavlica in dr. Angelo Furlani. V kolikor ni bilo mogoče dobiti zdravnika na terenu, so se referenti povezali na Referat za zdravstvo. Dobili so nasvete, kako zdraviti bolnike, in tudi potrebna zdravila. Raferati za zdravstvo so skrbeli za splošno higieno na vasi. Vodili so statistiko rojstev in smrti. Sodelovali so s strokovno pomočjo babice in okrajne bolničarke. Opravljali so tudi mrliške oglede in drugo. V veliko pomoč referentom za zdravstvo so bili tečajniki sanitetne šole. V krajevnih ambulantah so vodili knjige nalezljivih bolezni, statistiko rojstev in smrti. Od leta 1948 dalje so vodili tudi nadzor nad delom babic. V sodelovanju s terenskimi zdravniki so organizirali cepljenje proti kozam in davici. Dr. Ivan Vrača, dr. Franc Marušič in dr. Angel Furlani so dobili ukaz načelnika zdravstvenega odseka, naj opravljajo zdravstvene preglede dvakrat tedensko tudi v Vipavi. Zdravstveni odsek je bil tesno povezan z odsekom za socialno varstvo in rdečim križem. Imel je nalogo pomagati zdravstvenim referentom pri postavitvi krajevnih in okrajnih ambulant. Preglede je opravljal okrajni zdravnik vsak dan ob določenem času. Te ambulante so vodile okrajne bolničarke.

Pri tem ne smemo pozabiti omeniti še vojaške bolnice, ki je delovala v Vipavi od 12. junija do 5. avgusta 1945. Po tem datumu se je iz vojaške bolniške ustanove preimenovala v civilno bolnišnico s kirurškim oddelkom. Kasneje je dobila naziv Splošna bolnica Vipava. Poleg kirurškega je imela še interni oddelek ter rentgenološko in laboratorijsko službo.

Prva okrajna ambulanta je bila v Ajdovščini. V njej je delal dr. Danilo Lokar. Leta 1952 je nastopil službo dr. Zoran Dietz, pozneje pa dr. Dušan Ščuka. Takrat je prišlo na enega zdravnika 10.000 prebivalcev. V okrajni ambulanti v Vipavi je bil prvi zdravnik dr. Stanko Pavlica. Bil je tudi zobozdravnik. Na seji sveta za zdravstvo občinskega ljudskega odbora Vipava so 10. decembra 1955 razpravljali o oprostitev in olajšavah samoplačnikov za zdravstvene storitve. Pri tem je bil pomemben cenzus višine davka. Dogovorili so se, da se izdajo bolniški listi v treh izvodih: izvod za zdravnika, izvod za pacienta in izvod za lekarno. Bolniške liste z obračunom se je pošiljalo na

Pokrajinski odbor OF
za Slovensko Primorje
Referat za zdravstvo
št. 377/44.

Okrožnemu odboru OF - Vipava s.

Vojna oblast IX. Korpusa NOV in BGOJ na pravkar sporoča, da je ustanovljena sanitetna šola tudi pri komandi Vipavskega vojnega področja. Zato je za vas veliko bolj prikladno, da pošljete svoje tečajnike na sanitetno šolo v Vipavsko okrožje in ne Trirjsko okrožje, ki je za vas bolj od rok. Tedaj je naša propustnica za Vojsko neuporabna in se poslužite šole, ki vam je bližja. Tovaršice naj potujejo na P. 14. Prilagašmo neizpolnjene propustnice, katere izpolnite tako, da napišete ime Tovaršice, ki skupini vodi, zraven pišete imena 2, 3, 4- tovaršic, ki potujejo v tej skupini v sanitetno šolo. Šola se prične s 1. julijem, tovaršice naj se podajo takoj na pot. Na zamudnike, to se ve! - oziralo: tako, da ni zamujen rok v nobenem slučaju izgovor, da bi tovaršice ne šle na pot.

Glede veljavnosti propustnic naj se glasuje na 6 - 8 nedelov

Smrt fašizmu - Svoboda naročju!

Referent za zdravstvo

Dr. Vid l.r.

Dopis pokrajinskega odbora OF za Slovensko primorje—referat za zdravstvo okrožnemu odboru OF za Vipavsko o ustanovitvi sanitetne šole. Referent za zdravstvo je dr. Vid—dr. Danilo Lokar (hrani AGM) hrani AGM

občino. Vodila se je evidenčna knjiga bolniških listov zaradi same kontrole. Predsednica sveta za zdravstvo je bila dr. Marija Jamšek.

Občinski ljudski odbor Vipava je 17. januarja 1956 izdal odločbo o ustanovitvi zdravstvene postaje v Vipavi, s sedežem v Vipavi, ki bo poslovala kot zavod s samostojnim financiranjem in bo pravna oseba. Zdravstveno postajo sestavljajo: Splošna ambulanta Vipava, Splošna zobna ambulanta Vipava, Posvetovalnica za otroke v Vipavi in na Gočah, babiška služba v Vipavi in Podnanosu. Računovodske posle je prevzela ga. Margerita Praček. Odločbo o nastanku zdravstvene postaje je podpisal predsednik Občine Vipava, g. Anton Semenič. Splošno ambulanto je vodila dr. Majda Mačkovšek Peršič, zobno ambulanto pa dentistka Marija Kadič. Zanimivo je dejstvo, da ob nastanku zobne ambulante niso imeli niti vrtalke, niti električnega suhega sterilizatorja. Vrtalko so imeli do takrat sposojeno iz Ajdovščine, a so jo morali vrniti. Da bi zobna ambulanta še naprej izdelovala zobne proteze, so honorarno zaposlili zobotehniko iz Ajdovščine, vsak teden po štiri ure. Na predlog dr. Majde Mačkovšek Peršič se je ustanovil klinični laboratorij pri Splošni ambulanti. Za to je bilo potrebno pridobiti soglasje pri tajništvu za zdravstvo pri Občinskem ljudskem odboru Nova Gorica. Leta 1958 sta prišla iz Ljubljane mlada zdravnika, brata dr. Miloš in Božo Kralj.

(se nadaljuje)

Mira Pilih

Viri:
Pokrajinski arhiv Nova Gorica
Vipavski glas št. 41/97

* * *

Vipavska dolina

Kaj je Vipavska dolina? Pesnik odgovarja takole:

*»To Vipavska je dolina:
zemski raj in cvetno morje,
sadni vrt, ki ga spomladi
bela vila orje.*

*To dolino ogradili
so očaki tisočletni:
stari Nanos, sivi Čaven,
Javornik priletni.«*

Vipavska dolina je kos slovenske zemlje, ki sega od Gorice do Razdrtega pod Nanosom in do Podkraja pri Hrušici v približni dolžini 40 km in v povprečni širini 10 km. Začenja se na severozapadu pri Ajševici, blizu katere se vzpenja predgorje Trnovskega gozda z znanim Sv. Gabrijelom, na katerem so v prvi svetovni vojni umirale stotine naših fantov in mož, z Ravniškimi in Šentpaskimi hribovjem, ki je povezano proti severovzhodu s Čavenskim gorovjem, ki se strmo spušča v doljno Vipavsko dolino, z okrog 1250 m visokimi vrhunci: Velikim robom, Kucljem in Modrasovcem. Podaljšek Trnovskega gozda je Križnagorska planota, ki z Angelsko goro in 964 m visokim, skalnatim, slabo porastlim, peščeno kamnitim Kovkom obrobja gorenji del doline. Stara cesta, ki drži s Cola v Črni Vrh in Idrijo, loči Križnagorsko planoto od manjše vzhodne Kanjedolske planote in od Javornika, ki jo vežeta s Hrušico. S 1242 m visokega Javornika, na katerem je postavilo nekdanj SPD zavetišče, je krasen in obsežen razgled.

Njen podaljšek je proti jugozapadu Nanoška planota z obširnimi gozdovi in goličavami, strmimi robovi in prepadi in pobočji nad južnovzhodnim gornjim delom Vipavske doline. Južni del Nanosa ima svoj vrh na 1261 m visoki Pleši nad Razdrtim, kjer ima »burja mlade«. Najvišji vrh je 1313 m visoki Suhi vrh. Tretji vrh pa ima ime Nanos in je 1299 m visok. Pod tem vrhom stoji cerkvice sv. Hijeronima.

Stara legenda pripoveduje, da je romal v davnih časih po slovenski zemlji sv. Hijeronim, ko je šel v Rim. S seboj je nosil cerkvice. Pod

Nanosom je ves utrujen zaspal in pustil tam svojo cerkvice, blizu katere je v skali še danes videti pet njegovih prstov.

Nanos je znan po svojih 80 do 200 m globokih ledenih jamah, po redkih planinskih cvetlicah in zelo lepem razgledu.

Od juga in jugozapada varuje dolino Kras in jo zapira po nižjem in višjem gričevju od Razdrtega čez Vrabče in Štjak tja dol do Sv. Mihaela blizu Sovodenj, kjer se izliva zelenkasta Vipava v Sočo. Izmed posameznih gričev so najbolj znani 644 m visoki Trstelj s prelazom Železna vrata nad Dornberkom, 519 m visoka Šunka, 436 m visoka Škratljeвица nad Rihemberkom in 434 metrov visoki Fajtov hrib nad Renčami.

S Čavnovim podnožjem so zvezana zelena porasla brda, ki napolnjujejo dolino s slikovito raznolikostjo. Na vzhodu pokrivajo ves prostor med Krasom in Trnovskim gozdom, ob dolenjem teku Vipave pa se stiskajo bolj v sredo doline.

Po Vipavski dolini teče reka Vipava, ki izvira v trgu istega imena iz treh mogočnih izvirkov, čista kot kristal.

Vipava sprejema ob levem bregu večji potok Močilnik in rečico Branico, v katero se izliva Raša, izvirajoča pod Razdrtim. Branica teče po stisnjeni dolini med Krasom in srednjim vipavskim gričevjem. Ob desnem bregu pa sprejema takoj za vipavskim trgov navadno suho Belo, dalje nekdanj mejno reko med Kranjsko in Goriško - Hubelj, kateri se od desne pridruži potok Lokavšček, nadalje Lijak z Vogrščkom. Med Panovcem in Staro goro izvira Vrtojba in se izliva pri Otoku v Vipavo.

Od izvira do izliva v Sočo pri Sovodnjah, ki leže 32 m nad morjem, znaša padec Vipave 74 m in preteče v vijugah 53 kilometrov.

Med temi vodami in temi hribi in griči se razprostirajo ravna in položna polja s travniki, senošetmi, njivami, vinskimi brajdami, plantami, vinogradi, ljubkimi gaji in logi, gosto naseljenimi vasmi in ljubkimi cerkvicami po dolinicah in hribčkih.

Do konca prve svetovne vojne je gornja Vipavska dolina z mejo ob reki Hublju spadala pod okrajno glavarstvo v Postojni in imela svojo dekanijo in svoje okrajno sodišče v Vipavi, dolnja Vipavska dolina pa pod okrajno glavarstvo v Gorici z okrajnim sodiščem v Gorici za drugi del doline ter dekanijami v Črničah, Komnu in Št. Petru. Po vojni pa se je sedež zadnje dekanije preselil v Miren. Od tedaj spada vsa Vipavska dolina pod prefekturo v Gorici z okrajnim sodiščem v Ajdovščini, h kateremu je priključeno tudi vse področje nekdanjega sodišča v Vipavi, in okrajnim sodiščem v Gorici, ki je obdržalo svojo prejšnjo krajevno pristojnost.

Ker je odpadla uprava okrajnih glavarstev, je njihovo delo prevzela prefektura. Nekdaj majhne občine so se združile v večje edinice tako, da šteje danes Vipavska dolina po vrsti od zgoraj navzdol naslednje občine: Col z 2061, Vipava s 5017, Št. Vid pri Vipavi z 2565, Ajdovščina s 6558, Sv. Križ pri Ajdovščini z 2800, Črniče z 2900, Rihemberk s 3263, Dornberk s 4268, Šempas z 2849, Renče s 3457 in Miren s 3094 prebivalci.

Vseh prebivalcev šteje dandanes Vipavska dolina okrog 38.800. Davčna uprava ima svoj sedež v Ajdovščini in Gorici za področje teh okrajnih sodišč. Vsaka občina ima zdravnika, poštno, brzojavno in orožniško postajo, župnijo in šolo.

Edino mesto v Vipavski dolini je Sv. Križ pri Ajdovščini, ki leži na podolgovatem griču sredi doline z znanim kapucinskim samostanom. To je najmanjše mesto na slovenski zemlji. Šteje 70 hiš in okrog 300 prebivalcev. Mestne pravice je pridobilo leta 1507, potrjene so mu pa bile na »večne čase« po cesarju Jožefu II. 1. 1781.

Drug važen kraj v dolini je trg Ajdovščina, ki je sezidan na razvalinah rimske naselbine Castra (Tabor) ali Ad Frigidum (pri Mrzli reki, kakor so Rimljani imenovali Hubelj). Nekateri

zgodovinarji in zemljepisci menijo, da so se nazivali z imenom »ajdovščina« zapuščeni kraji. Drugi pa menijo, da so v takih krajih stanovali ajdje (pogani) in da je dobil kraj po njih ime.

Dalje je trg Vipava. Nad trgom so razvaline starega gradu, ki je bil zgrajen najbrž v 12. ali 13. stoletju. Grad v trgu je bil sezidan pozneje. Tabor, katerega stolp še danes stoji, je bil sezidan ob reki Vipavi kot utrdba proti Turkom konec 15. stol. Trgu so gospodovale razne plemenitaške rodovine: Ostrovičani, Herbersteini, Turni in naposled Lantieriji. Vipava je silno veliko trpela zaradi turških in beneških napadov v 15. in 16. stoletju.

Ob cesti med Vipavo in Ajdovščino stoji sredi ravnine veličastna božjepotna cerkev Marije Tolažnice v Logu. Zvonik te cerkve je visok kot ljubljanski grad. Veliki zvon iz njegovih lin poje tako mogočno, da ga je čuti v vse vasi gornje doline in tja doli do Črnič. V tem veličastnem božjem hramu je iskalo verno ljudstvo tolažbe v hudih in viharnih dneh ob cerkvenih shodih na veliki in mali šmaren in sopraznika sv. Ane in sv. Jerneja.

Med najstarejše gradove na Goriškem spada Rihemberk na levem bregu Branice tik pod Krasom. Ta je imel že sredi 12. stoletja lastne plemiče Rihemberške, ki so postali kmalu zelo vplivni. Bili so vazali goriških grofov. Ko so izumrli, so dobili v oskrbo grad razni plemiči, med njimi Turni. Leta 1528 je podelil cesar Ferdinand I. Rihemberk in Vipavo svojemu svetovalcu Ivanu Gašparju Lantieriju pl. Schonhausu. Cesar Ferdinand II. je povzdignil Lantierije med državne grofe.

V Rihemberku je kaplanoval osem let pesnik Simon Gregorčič in zapel ob slovesu leta 1881 znano priljubljeno in uglasbeno pesem: »Nazaj v planinski raj!« Nato je kot vikar pastiroval in kmetoval 17 let na Gradišču blizu Prvačine.

Med Črničami in Osekom stoji podružna božjepotna cerkvica Matere Božje na Vitovljah in gleda s svoje skale daleč po dolini.

Dornberk, Prvačina, Gradišče in Vogrsko slovijo po najboljšem vipavskem vinu.

V Renčah so bili doma znameniti prvovrstni zidarji, v Mirni pa je pred prvo svetovno vojno in še nekaj časa potem slovela znamenita čevljarska zadruga, katero je ustanovil nesebični in požrtvovalni župnik Rojec.

Vipavska dolina je znana po milem podnebbju.

Obrobljajo in varujejo jo pred mrzlimi vetrovi in njenimi vplivi razni gorski grebeni in hribi, odprta pa je proti jugozapadu, od koder pihajo vanjo tople morske sape. Razen občine Col, ki ima 612 metrov nadmorske višine in gorsko bolj mrzlo podnebje, ter deloma občine Št. Vid s 178 m, leže skoro vsa naselja v nižini z manj kot 100 m nadmorske višine. Zima je zato primeroma zelo mila, poletje vroče, pomlad in jesen pa sta prijetni. Oktobra zavlada ponavadi južno vreme z močnim deževjem, kmalu potem zapiha suha burja, za katero slede mirnejši vetrovi in pozimi je ves čas prijetno lepo vreme. Vendar prepogosto brije zimske mesece po več dni huda burja, ki veje s planot in gorovja s strahovito silo v kratkih, pa močnih sunkih. Burjo naznanjajo nad bližnjimi gorami kopičasti oblaki, ki se navzdol klinasto zaostre v tako imenovane »zastave«, ki vise nad gorovjem, dokler brije ta neprijetna sapa. Sicer pa je nebo jasno. Burja je posebno silovita med Št. Vidom in Vipavo, pri Ajdovščini in na Njivicah med Šempasom in Ajševico.

Milo in toplo podnebje daje dolini bujno rast. Cvetje začne poganjati skoro mesec dni poprej kakor v Ljubljani. Sredi marca so že v cvetju marelice, nato češnje, breskve, hruške, jablane in slive, tako da je vsa dolina odeta v prelepo, svatovsko obleko. O sv. Juriju je že vse drevje zeleno. V maju je vsa narava v najbujnejšem zelenju, cvetju in rasti. Ko o sv. Antonu Padovanskem nastopi poletje, zacvrče po brdih škržati, ki so drugod po slovenski zemlji zelo redki.

Zaradi ugodnega, milega podnebja uspeva v dolini najboljše sadje: smokve, raznovrstne češnje, marelice, breskve, hruške, jabolka, slive, češplje po vrtovih ob hišah, med trtami in vinogradi in na travnikih. Najvažnejša pa je vinska trta, ki raste v ravnini in po gričkih v mastni rjavkastorumeni sovdanasti prsti in rodi bela in črna vina. Vzorni vinorejci, kletarji ne pridelujejo le navadnega vipavca, temveč tudi traminec, rizling, burgundec, silvanec, zeleno in muškatelec. Trtna uš je pred 60 leti silno oškodovala vipavsko vinogradništvo. Toda vztrajen in napreden vinorejec je zasadil nove vinograde, brajde in plante po gričkih in ravninah z ameriškimi trtami, jih pocepil z izbranimi novimi vrstami in obnovil vinorejo. Tudi peronospora, ki je smodila trtno perje

in zarod, se ni ustrašil. Z modro galico v težkih škropilnicah na hrbtu je ukrotil tudi to sovražnico.

Sadje in vino sta glavna pridelka, katera vipavski kmet prodaja in iz njih črpa dohodke, da nakupi potrebno obleko, perilo, obutev, sol, kavo in drugo za družino.

Če kaj priredi pri živini ali prašičih, da plača davke in popravi hišo, in iztisne iz gozda kak les za prodajo, da dene kaj na stran za slabe čase, je zadovoljen.

Prehrana vipavskega kmeta je preprosta. Izmed žit seje in pridelava največ turščice ali koruze. Polenta, ali sama ali mešana s krompirjem, dobro zabeljena z ocvirki in na mizi zalita z mlekom, je njegov glavni živež zjutraj in zvečer. Za kosilo opoldne uživajo vipavske družine kisavino, tj. kislo zelje ali kislo repo s fižolom, ješprenj ali krompir in turšni kruh. Kadar vipavski kmet težko dela ob kopanju, oranju, košnji in mlatvi, gospodinje dajo na mizo tudi svinjino, domač kravji sir, za likof pa štruklje. Starejši ljudje si postrežejo s kavo in turščnim kruhom. Pri boljših kmetijah pride na mizo tudi pšenični kruh. Pšenice pridelajo le toliko, da zadostuje za potice in bel kruh ob velikih praznikih. V dobrih časih se je pri premožnejših kmetih ob nedeljah kuhalo tudi svinjsko meso. Perutnine rede Vipavke znatno število, a na vipavsko mizo ne pride. Le porodnice imajo pravico do take dobrote. Kokoši in piščance Vipavke prodajajo v Gorico ali Trst. Jajca previdno in redko uporabljajo za domačo kuhinjo, prodajajo jih rajši, da dobe »solde« za vsakdanje potrebe. Če pa pride v hišo gost, ne varčujejo. Pršut ali klobasa, cvrta na jajcih kot »frtaja« in kruh sta najobičajnejša jed, s katero postrežejo gostu. Hišni gospodar prinese iz kleti – Vipavci ne poznajo zidanice po vinogradih, ampak hranijo vino doma – liter dobre kapljice, nalije gostu, gospodinji in sebi in napije na dobro zdravje.

Mala obrt je razširjena po celi dolini. Vsaka večja vas ima krojača, čevljarja, kovača in gostilničarja. Na debelo so izdelovali čevlje v Mirnu, v Renčah so prebivali zidarji, blizu Loga in Bilj opekarji. Male žage in mlini ropotajo ob Vipavi in potokih. Večja kovačnica za železne izdelke je v Vrtovinu in v Peklu pri Rihemberku. Bombaževa predilnica z velikim obratom je v Ajdovščini, mehanični mlin v Palah na Hublju in v Ajdovščini na Lokavščku,

tovarna za usnje se je nahajala v Mirnem, v Skriljah pri Sovodnjah in na Rupi pri Mirnu. Živahen promet pospešujejo ceste. Najdaljša drži iz Postojne preko Razdrtega čez Št. Vid, Vipavo, Ajdovščino, Črniče in Šempas v Gorico, druga iz Logatca preko Hrušice, Podkrajja čez Col v Ajdovščino. Na Colu se odcepi in drži čez Črni Vrh na Idrijo. Blizu Vipave se odcepi na Slap, Lože, čez Manče in Gaberk na Trst, druga pa čez Štanjel in Kras na Trst. Dalje drži že stara cesta iz Gorice čez Št. Peter v Dornberk, Rihemberk in Štanjel. Poleg teh glavnih cest so še okrajne ceste, tako iz Vipave čez Vrhpolje mimo Zavetnikov pri Sanaboru na Col, iz Vrhpolja mimo Dupelj na Log, nova cesta od Zavetnikov čez Sanabor in Belo na Farmance in druga na Nanos, iz Cola pa čez Angelsko goro na Lokve. Krajevna železnica drži iz Ajdovščine v Gorico.

Na tem delu zemlje prebiva slovensko ljudstvo. Pred njim so bivali tamkaj ilirski Karni 1000 let pred Kr. r.; ti so bili poljedelci; izdelovali so raznovrstno orodje iz bronu. Skozi dolino je držala iz vzhodne Evrope čez Hrušico trgovska cesta v Italijo; pozneje pa so jo preuredili Rimljani v prvovrstno vojaško cesto, ko so ustanovili leta 182 pr. Kr. r. svojo mogočno in znamenito naselbino Akvilejo ali Oglej. To mesto je bilo središče vse trgovine na severni obali Jadranskega morja in močno vojaško oporišče. Od tu so si osvojili vse dežele do Donave. Rimljani so uvedli rimsko kulturo, navade, latinski jezik, zakonodajo in vero. Iz Ogleja je prišlo tudi krščanstvo v Vipavsko dolino po škofu sv. Mohorju in njegovem pomočniku sv. Fortunatu.

Vipavska dolina je bila kot vrata med vzhodno in srednjo Evropo večkrat zelo važna.

Zadnji močni zapadnorimski cesar Teodozij si je zelo prizadeval, da bi uničil poganstvo v svoji državi. Uprl se mu je njegov sovražnik Evgenij, ki je hotel dati veljavo starim bogovom. Z veliko vojsko je šel na Teodozija. Blizu Ajdovščine v sredi Vipavske doline je prišlo 6. septembra 394 po Kr. r. do odločilne bitke. Teodoziju je predla že trda. Po dvodnevem boju pa je začela pihati huda burja, ki je dvignila velike oblake prahu, in briti Evgenijevim vojakom v obraz in jim jemati vid. Teodozijevim je pa brila v hrbet in nosila njihove puščice naravnost v sovražne vrste, medtem ko jih nasprotne puščice niso dosegle. V vrstah Evgenijeve armade je nastala

velika zmeda. Teodozij je zmagal in potolkel sovražnika do zadnjega moža. Na bojišču je obležal tudi Evgenij.

Po Teodozijevo smrti so začeli razni narodi butati ob rimsko državo. Tudi skozi Vipavsko dolino so hrumeli proti Italiji Zahodni Goti, Huni, nato Vzhodni Goti, ki so pod Teodorikom Velikim ustanovili leta 493 novo kraljestvo. Čez dobrih 70 let so privihrali Langobardi. Za temi so konec 6. in v začetku 7. stoletja prispeli Slovenci, ki so posedli zemljo do Taljamenta in imeli hude boje z Langobardi. Konec 8. stoletja je nemški cesar Karel Veliki poslal svojega sina Pipina, jih premagal in vključil pod frankovsko nemško državo. V tej dobi so sprejeli Slovenci katoliško vero. Med slovensko prebivalstvo v Vipavski dolini se je krščanstvo razširilo iz Ogleja, ki je postal pod patriarhi zopet mogočen in ugleden. Patriarhi so bili znaten čas ne le cerkveni, ampak tudi svetni vladarji Vipavske doline, a so prepustili mnogo svojih posestev prvotno v fevd ali užitek, pozneje pa v last goriškim grofom. Ko so ti z Langobardi leta 1500 izumrli, so sledili Habsburžani.

Vipavska dolina je mnogo trpela ob turških in benečanskih vojnah. Prvič so Turki pridrveli tjakaj leta 1471 in divjali do Gorice, požgali vasi in cerkve, ujeli 500 ljudi, naplenili mnogo živine in jo odpeljali s seboj. V tistih hudih in groznih časih so se brigali prebivalci za to, da so naglo zvedeli za turški prihod. Imeli so tako imenovane »turške glase«. Brzi sli so prenašali poročila. Še hitreje so zvedeli za nevarnost s kresovi, ki so jih zažigali na vrhovih gora, kjer so imeli stalne stražnice. Za Vipavsko dolino so bile kresne grmade na Čavnu, na Kovku, nad gradom Trlekem, pri Colu in nad Rihemberkom.

Mnogokrat so se poskrili ubogi prebivalci po gozdovih in planinah ali so se zatekli v nalašč za ta namen utrjene tabore, ki so jih napravili običajno ob cerkvah tudi Vipavci. Taki tabori so bili pri Vrabčah, pri Št. Vidu nad Vipavo, pri Ustju, v Vipavi, nad Črničami, nad Dornberkom. Še do danes se jih je nekaj ohranilo in je ostalo vasem po njih tudi ime.

Leta 1476 so zopet prihrumeli Turki s Kranjskega čez Cerknico v Postojno in Vipavo. Vipavsko dolino so opustošili in se vrnili čez Črni Vrh in Žiri proti Škofji Loki. Tudi leta 1477 in 1478 so svoj napad ponovili, plenili,

morili in ropali ter odpeljali s seboj ubogo rajo, ki jim je prišla v pest.

Leta 1491 so Turki hoteli zopet vdreti čez Vipavsko dolino na Goriško. Napadli so Kranjsko. Oddelek roparjev se je na potil proti Ljubljani in od tam čez Notranjsko proti Cerknici, napadel grad Hasberg in Logatec. Od tu je vihral skozi gozdove po stari znani cesti proti Hrušici, da se razlije čez Vipavsko dolino. Deželni brambovci so jim napravili zasedo, v hruševskih gozdovih obkolili vso turško posadko, jo pobili do zadnjega moža, ji odvzeli plen in rešili ujetnike. Spomin na ta turški poraz še živi med ljudstvom. Strmi klanci pod Hrušico se imenujejo »Turški klanci«.

Tudi v bojih med Benečani in cesarjem Maksimilijanom v začetku 16. stol. je Vipavska dolina mnogo trpela. Leta 1508 so Benečani trg Vipavo oplenili in mnogo prebivalcev pobili.

V drugi polovici 16. stol. se je razširila po Vipavskem Lutrova kriva vera, katero je zasejal po Kranjskem Primož Trubar. Tudi na Vipavsko jo je prinesel leta 1563 in v Sv. Križu pridigal. Ker je bil vipavski grof Lovrenc Lantieri naklonjen novi veri - Trubar ga je imenoval Nikodema - si je pridobila nekaj privržencev v Vipavi in Rihemberku. Leta 1598 je bilo s strogim odlokom krivoverstvo zatrto. V tej dobi se je začela Marijina božja pot na Sv. Gori nad Gorico. Vipavsko ljudstvo se je od tedaj do danes prerado zatekalo pod varstvo svetogorske Matere Božje. Zanimiva je ustanovitev goriške nadškofije. Oglejski patriarhat je prenehal leta 1751 in bil razdeljen v dve nadškofiji v Gorici in Vidmu. V prvo je spadala tudi Vipavska dolina, ki je že leta 1753 dobila dekanijo v Št. Petru, Črničah in Vipavi.

Odkar je Vipavska dolina z Goriško prišla pod avstrijsko oblast, je spadala k notranje avstrijskim deželam s sedežem v Gradcu in je skrbel za obrambo proti beneški republiki.

Skozi ves srednji in novi vek tja do leta 1848 je bil kmečki stan podložen graščakom. Ker so se kmetje čutili nasproti graščinski gospodi brezpravne in zatirane kot »uboga gmajna«, so si iskali samopomoči v krajevnih uporih. Povod za nepremišljena dejanja je dajalo po navadi zvišanje letnih davščin, tlake in neusmiljeno ravnanje valptov. Kar je nasprotovalo starim običajem, je imel kmet za krivično novotarijo

in se potegoval za staro pravdo. Zgodovinski viri nam pričajo, da je veliki tolminski punt leta 1713 dobil svoj odmev tudi v Vipavski dolini, zlasti v Rihemberku. Vsi taki upori pa niso prinesli kmetu uspeha. Za njegovo bedno stanje sta se zavzela šele Marija Terezija in Jožef II. Tudi francoske armade so konec 18. in v začetku 19. stoletja korakale skozi dolino in preko Cola čez Hrušico in čez Razdrto v Ljubljano. V dobi Napoleonove Ilirije od leta 1809 do 1819 je spadala Vipavska dolina k delu te kraljevine, provinci Istri z distriktom Gorica. Vipavska dolina je tvorila svoj kanton s Sv. Križem kot sedežem. Po odhodu Francozov so odločili na dunajskem zboru 21. oktobra 1814, da pripade gornja Vipavska dolina s trgom Vipavo in Pivka h kranjski deželi. Leta 1830 je postal goriški nadškof ilirski metropolit za škofije v Trstu, na Krku in v Ljubljani. Vipavska dekanija je bila istega leta podrejena ljubljanski škofiji. Leta 1848 je minilo na zunaj brez viharja. Skozi Vipavsko dolino so korakali avstrijski polki v Italijo in se skozi vračali po Radeckijevih zmagah domov. To leto je tudi vipavskega kmeta osvobodilo graščinske podložnosti, tlake in robote. Odkupil je svoje posestvo in postal svoboden lastnik svoji zemljišč. Občine so dobile znatno samostojnost, župana, svetovalce in odbornike.

Po letu 1860 se je pričelo ustavno življenje. Državni in deželni zbori so prinesli tudi med Vipavce živahno javno delovanje. V tej dobi se je prebudilo narodno življenje in mišljenje. V gornjem delu doline je deloval v tej dobi Grabrijan Jurij, kurat v Šturjah od leta 1831, nato vipavski dekan od leta 1842 in je v 42 letih svojega vnetega pastirovanja neizmerno koristil vipavskemu ljudstvu. Ustanovil je kot šolski nadzornik v dekaniji osem enorazrednih ljudskih šol, v Vipavi zgradil s cerkvenim denarjem šolsko poslopje in enorazrednico razširil v štirirazrednico, ustanovil l. 1864 čitalnico, kateri je bil do smrti predsednik; 14. avgusta 1870 je organiziral v Vipavi narodni tabor. Skrbel je za povzdigo kmetijstva. Ustanovila se je mnogo po njegovi za slugi na Slapu leta 1873 vinarska šola, kot deželni poslanec je z vnemo zagovarjal slovensko osnovno šolstvo, skrbel za lepoto cerkva v dekaniji in delal pogosto sam gradbene načrte. Sadovi njegovega prizadevanja kažejo prelepe

slike iz življenja sv. Štefana v cerkvah v Vipavi in Logu, ki so jih izdelali mojstri slikarji Wolf, Kurz v. Goldstein in Stroj.

V dolnjem delu doline je v tej dobi deloval nesebično dr. Karel Lavrič, od leta 1863 do 1869 odvetnik v Ajdovščini, organiziral čitalništvo in narodne tabore z vnetim sodelavcem E. Klavžarjem. Prvemu taboru leta 1868 pri Šempasu je sam predsedoval in govoril za uvedbo slovenščine v urade in šole.

Po prvem katoliškem shodu se je v zadnjem desetletju devetnajstega stoletja začelo živahno prebujati kmečko ljudstvo. Dr. Mahničovo in dr. Krekovo delovanje je zbudilo veliko požrtvovalnih delavcev, ki so ustanovili lepo število prosvetnih društev, veliko novih hranilnic in posojilnic in pridobitnih zadrug in vneto pospeševali vinarstvo, sadjarstvo in živinorejo in pomagali kmetškemu ljudstvu do boljšega gospodarskega življenja. Taki javni delavci so bili dr. Pavlica Jožef in dr. Pavlica Andrej iz Rihemberka, Blaž Grča, župnik v Šempasu in deželni poslanec, Berbuč Ivan, profesor in deželni poslanec, za gornji del pa nepozabni dr. Ignacij Žitnik, urednik Slovenca in državni poslanec, Matej in Janez Lavrenčič iz Vrhpolja kot deželna poslanca, vipavska dekana Erjavec in Lavrič in neštivilni drugi podrobni delavci.

Ta narodni, gospodarski, kulturni in politični napredek do prve svetovne vojne Vipavcu ni vzel njegove globoke vernosti in silne ljubezni do doma, do starih šeg in navad. Razdobje med obema svetovnima vojnama je pa razrahljalo zvestobo do vere, cerkve in duhovnih dobrin, ki so ohranjale ljudstvo zdravo in čvrsto na vipavski zemljici.

Koliko narodnih vipavskih posvetnih in nabožnih pesmi, koliko šeg in običajev je šlo v pozabo! V stranskih, od sveta oddaljenih selih jih še morda hrani star očanec ali priletna babica. Nekdaj so se pele pri ognjišču in pri preji, pri mrličih ob mrtvaških odrih, ob krstnih slavah in na svatbah, na božjih potih in na romanjih, pri paši in pri pranju ob potoku, ob veselem pomladnem in poletnem delu, ob trgatvi, pri ličkanju koruze in pri ribanju repe. Tudi pravljice so šle od ust do ust o kralju Matjažu, ki spi pod Nanosom ali Čavnom, o pesjanih, Turkih in Francozih, o rojenicah in sojenicah, o veščah in krvavem stegnu, ki je tako velik strah, da lahko požre celega človeka.

Lepe navade so gojili stari Vipavci. Že Valvazor je pripovedoval o ženitovanjskih običajih vipavskega ljudstva v 17. stoletju. Od tedaj se je marsikaj spremenilo, zboljšalo in zlepšalo. Posebni običaji so vladali ob rojstvu in krstu, ob smrti in pogrebščini, ob velikih Gospodovih in Marijinih praznikih, ob kresovanju in fantovanju.

Hvaležni bi bili tistemu, ki bi zbral vse to narodno blago in ga rešil nam in prihodnjim rodovom.

Vipavec je bil priden, delaven, šegav in vesele, vedre narave. Južno sonce mu je vtisnilo tak značaj. Nič ne stori, če je bil zraven tudi veljaven in je rad modroval v rekah in pregovorih, saj je znana njegova mehka govorica in nadarjenost.

Nadarjen pa je res Vipavec. Dolina je rodila lepo število priznanih mož. Ne bomo jih opisovali, našteli pa bomo nekatere. Vipava je rodila Žiga Herbersteina, ki je bil v prvi polovici 16. stoletja cesarski poslanec v Moskvi, s pomočjo slovenščine bral ruske letopise in prvi seznanil zahodno Evropo z rusko zgodovino, Sebastijana Krelja, slovenskega protestantskega pisatelja, ki je bil od leta 1563 do 1567 prvi pridigar in učitelj na protestantski stanovski šoli v Ljubljani, Radoslava Silvestra, priložnostnega in nabožnega pesnika in pisatelja iz dobe narodnih taborov in čitalnic, in Kostanjevca Jožefa, učitelja in naturalističnega pripovednika številnih povesti, romanov in črtic. Orešje pri Colu je dalo Trošta Ivana, učitelja in pisatelja nešteti povesti, črtic in vzgojnih člankov. Goče so rodile kanonika in skladatelja ter glasbenega pisatelja Ferjančiča Franca, Manče slovenskega bana in katoliškega politika dr. Marka Natlačena, Šent Vid pri Vipavi, kjer je župnikoval dolgo vrsto let priznani pisatelj Bleiweisovih Novic Matija Vrtovec, Stanka Premrla, skladatelja, ravnatelja orglarske šole, dolgoletnega vodjo stolnega cerkvenega zbora, urednika Cerkvenega glasbenika in predsednika Glasbene akademije, Otlica pisatelja N. Velikonja, Šturje mladinoljuba, prosvetnega delavca in pisatelja Filipa Terčelja, Rihemberk socialna delavca in pisatelja dr. Jožefa in Andreja Pavlico, Osek pesnika in pisatelja dr. Alojzija Remca in Venceslava Beleta. In Črniče so rodile, Sv. Križ pa ustvaril v kapucinskem samostanu Janeza Svetokriškega iz plemiške

rodbine Leonelli, znamenitega pridigarja in pisatelja, ki je globoko poznal ljudsko dušo in izdal v letih 1691–1707 pet zvezkov svojih slovenskih pridig.

V kratkih obrisih je opisana Vipavska dolina. Sklenemo ta razmišljanja s pesnikovimi besedami o njeni lepoti:

»Le poglejte vinske gričke!

Cerkvice na njih so v krogu.

Bele cvetice - ovčice

čuva Mati v Logu.«

Njene lepote nismo nekdaj znali ceniti, dasi smo bili v njej rojeni in smo njene čare gledali in doživljali v mladih letih. Danes jo cenimo drugače, ko mislimo nanjo s poljskim pesnikom Mickiewiczem: »Domovina, ti si kakor zdravje!«

Iz koledarja GMD za leto 1945

Dr. Ivo Česnik

* * *

Spomini na Francoze v Vipavi

Letos poteka 200-letnica od nastanka Ilirskih provinc, zato se v naših krajih spominjamo Napoleona in njegove vojske. Tudi Vipava ga je spoznala, ko je leta 1806 prišel v Vipavo in se je pogovarjal s takratnim grofom Lanthierijem, lastnikom krasnega baročnega dvorca. Na čast Napoleonu so takrat v Vipavi pred Lanthierijevim dvorcem posadili 6 platan.

Pokojni zbiralec kovancev in drugih starih predmetov Štipe Štekar iz Ajdovščine je dobil v roke ciklostiran časopis iz leta 1806, kjer je bil velik naslov 'Prihod Napoleona v Vipavo'. Časopis je pokazal meni, da sem tudi sam prebral resnico o Francozih v Vipavi. Tudi moj stari oče Franc je Napoleona osebno videl. To je povedal svojemu sinu in mojemu očetu. Tako imam za to trditev kar dva vira.

V istem časopisu sem prebral tudi o Napoleonovih mostovih, ki so v takratnem času bili tako zelo ozki, da kočija ni mogla čez most. Zato so kočijo morali vedno prenašati štirje junaki. To je Napoleona tako motilo, da je predlagal, naj most razširijo. K takim mostovom spada tudi naš vipavski Bratužev most čez Vipavo, kjer je na vzdani plošči napis *erweitert im Juni 1810*, kar pomeni razširjen v juniju 1810. Ta širitev se iz spodnje strani loka mostu še danes točno vidi.

Anton Cizara

PREDSTAVLJAMO VAM

IVO ČESNIK

Pripovednik in dramatik, organizacijski delavec, odvetnik, rojen 4. novembra 1885 v Sanaboru pri Colu, umrl 19. julija 1951 v domu onemoglih v Flüelnu (Švica); oče Andrej, mati Ana Česnik. Osnovno šolo je obiskoval na Colu in 1896–97 v Vipavi, gimnazijo pa v Ljubljani od 1897–1905. Na Univerzi v Gradcu je spočetka poslušal slavistiko, francoščino, umetnostno zgodovino in specialno filozofijo, a presedlal na pravo, kjer je promoviral junija 1911. Na Univerzi je bil Zarjan. V Zarjo je vstopil v X. tečaju (1905–1906) in postal takoj blagajnik (10. in 11. teč.), v 15. teč. pa preds. (1908), v 1909–10 odborniški namestnik. Česnik je 1906 dosegel, da je postala Zarja

članica Slovenske krščansko-socialne zveze. Večkrat je predaval; tako na I. slov.-hrv. vsedijaškem katoliškem shodu v Zagrebu na ustanovnem shodu Zveze slovenske mladine v Ljutomeru (18. jun. 1908), v katol. izobraževalnem društvu Kres (1910), npr. O postanku družine, O nalogah občine, Država in njen razvoj, o MD. Pred prvo svetovno vojno je bil advokatski koncipient v Gorici, kjer se je udeleževal katoliško-kulturnega gibanja. Bil je odvetnik v Novem mestu. Tu je kandidiral na listi SLS (1927) za okraj Novo mesto. Ukvarjal se je tudi z narodno-obrambno problematiko (Naši narodno-obrambni problemi, Lj. 1936, str. 41, to je predavanje, ki ga je imel na tečaju Prosvetne zveze). Po maju 1945 je emigriral in živel v Švici. Kakor ostali prozaisti njegove dobe se je Česnik začel najprej oglašati kot pripovednik za mladino v Zk (od 1904), V, nato v Zori,

Ivo Česnik
1885 - 1951

posebej v njeni prilogi Prvi cveti, v Kvedrove DP (Mrlič, Stari slivar, Martin Praprotnik, Grlica, Mačka, Poezija svete noči, Znamenita pravda, Krivda, Trot, Trije večeri, Dva soseda, Za zemljo), kjer je ostal do 1913. Največ pa je v letih pred vojno pisal za MD, tako: Mihčeva Anica, Blažev Štefan (obe KolMD 1905), Luka Gaber, Kazen, Oglar Luka, Tomaž Klinar (KolMD 1911), Zlata krona (Kol MD 1912), Naši ljudje (SV 1910), Kristus (SV 1914), Pater Gervazij (SV 1915). Pri DS je sodeloval od 1907 do 1913; objavil je: Dve dogodbi, Siromakova bajta, Mlinar Janez, Martin in Minka, Smrekova vejica, Dedova pravljica, Na robu, Martin Klančar, Dve sliki, Črnošolec, Njiva, Ribič. Celovski Mir mu je prinesel teksta Kmet Porenta, Kolera. V Zori je objavil dela: Legenda o slepcu,

Dogodek, Dimnikar Jakob, Madona, Mladina, zadnja objava v Mohorjevem koledarju je bil potopis Vipavska dolina (1945). V begunstvu je pridno pisal. Zadnji njegov spis je povest Svetogorska pesem, od katere pa je napisal le 1. del (objava KatG 1951, št. 22-50). Že v študentskih letih je kot igralec amater večkrat nastopal; tako je igral Nandeta v Rokovnjačih v Vipavi in na Colu. Iz tega zanimanja in ljubezni do igre je že 1911 dramatisiral Jurčičevega Domna (uprizorjen v Trstu 1914, v Ptuju 1920, 1936-37), leta 1914 pa izdal izvirno burko kmečko komedijo s petjem v 3 dejanjih Pogodba, ki so jo podeželski odri mnogo igrali, saj je knjiga doživela do 1938 že tri izdaje. Na področje literarne zgodovine je posegel s študijo o Silviu Pellicu (Č 1913). Česnik je tudi kaj prevedel; tako npr. Papinija (Molitev h Kristusu, itd., CvF 194-1943). Med zadnjo vojno je pisal v frančiškansko glasilo tudi versko publicistiko npr. Dobrodelnost prvih kristjanov (CvF 1942), Naglavni grehi v pregovorih (CvF 1941), Kulturno-zgodovinski pomen sv. Frančiška (CvF 1940), obenem pa poskrbel, da je CvF prineslo zadnja leta izhajanja nekaj vipavskih narodnih pesmi. Napisal je tudi krajši poljudni pregled Turki na Goriškem (Slovenčev koledar 1945). Uredil je tudi izbrane pesmi Antona Erjavca Mladostni plameni, jim napisal spremno besedo in objavil nekaj svoje korespondence s pesnikom (1944). Vse Česnikovo pripovedništvo se je napajalo iz domačih virov. V svojih spisih je prikazoval vaško, pretežno kmečko življenje. Lino Legiša je strnil sodbo o njegovem delu v zaključek, da je Česnik. »tiskal zgodbe, ki skoraj niso več kot anekdote, nesočna poročila iz juridične prakse ali ogrodja stvarnega življenja. Včasih se dotakne tudi globlje resničnosti, ker pa ni v njem večje ustvarjalnosti, ostaja pri vrhu, prisila preprosti, konvencionalni, romantično realistični, največ vzgojno presukani pripovedi brez prave lokalne barve« (ZSS VI, 53). Zahtevnejša kritika je kako njegovo delo tudi že takoj spočetka odklonila (npr. Pogodbo; prim. Lovrenčičevo oceno v DS 1914, 239).

Prim.: Krstne matice, Col; Mnt 1910-11, 11, 8, 192; LZ 1910, 755-6 (Joža Glonar); LZ 1911, 272-73 (Josip Wester); DS 1911; 159 (Adolf Robida); DS 1914, 23940 (Jos. Lovrenčič); SBL I, 63; NE I, 426 (Ivan Prijatelj); HE 4, 288; t dr. I. Č, KatG 1951, 30, (26. jul.); SDL I, 63 (V. Smolej); Repertoar 3109, 4729, 4786; SGL I, 108; ZSS V, 284; VI, 31, 33, 53; Pogačnik-Zadravec ZSS 5, 119, 168 (pomotoma navedeno, kot da gre za dva različna avtorja!); LZ 1914, 587; gl. še Mnt 1939-40; KolGMD 1951.

Vir:

PSB Leksikon, GMD 1976

Kako so potekali tehnični pregledi pred odprtjem hitre ceste preko Rebrnic in kako se je pridobivalo odločbo o poskusnem obratovanju

Zaradi lažjega razumevanja zapletov pred odprtjem hitre ceste je prav, da se javnost seznaní, kako so potekali tehnični pregledi in kako se je pridobivalo odločbo o poskusnem obratovanju.

Ministrstvo za okolje in prostor, ki je vodilo vse upravne postopke v zvezi z gradnjo HC (pridobivanje gradbenega dovoljenja, sprejemanje državnega prostorskega načrta za umeščanje hitre ceste v prostor ...), je tudi vodilo vse postopke tehničnih pregledov in izdajanja odločbe o poskusnem obratovanju.

Tehnični pregledi so se pričeli z izdajo sklepa MOP-a (na predlog investitorja gradnje HC DARS-a). V sklepu je bila imenovana komisija, ki jo je vodila Pavli Koc iz MOP-a. Imenovani so bili tudi predstavniki izvedencev posameznih strok. V komisijo so bili imenovani poleg Občine Vipava še naslednje organizacije: Elektro Primorska, Eles, Geoplin plinovodi, KSD d.o.o. Ajdovščina, Kraški vodovod Sežana, Ministrstvo za kmetijstvo, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za notranje zadeve, Ministrstvo za obrambo, Uprava

G. Janez Šenk, projektant hitre ceste, si ogleduje svoj izdelek

RS za zaščito in reševanje, Agencija RS za okolje, Direkcija RS za ceste, Ribiška družina Ajdovščina, Telekom Slovenije, Zavod RS za varstvo narave, Zavod za gozdove Slovenije, Zavod za ribištvo Slovenije, Zveza lovskih družin notranjskega LGO Postojna in Zveza lovskih družin Nova Gorica.

Tehnični pregledi po prvem sklepu MOP-a so bili sklicani za 1. 7. 2009, 8. 7. 2009, 15. 7. 2009 in 16. 7. 2009. Tehnični pregledi so se opravljali v kontejnerjih v Hraščah. Vedno so se pričeli ob 9.00 in končevali pozno popoldne oz. v večernih urah. Na posameznem pregledu je bilo prisotnih okrog 40–50 predstavnikov in članov komisije. Vodja komisije je imela kar težko delo, da je skozi ves dan zagotavljala primerno delovno ozračje. V kolikor pogledamo v seznam organizacij, ki so sodelovale na tehničnem pregledu, si lahko predstavljamo, da je vsak ščitil svoje interese, ki so se razlikovali ali celo nasprotovali med posameznimi člani.

Za zastopanje interesov občine oz. občanov Občine Vipava so bili imenovani člani komisije, in sicer različno za vsak tehnični pregled posebej. Nekaj članov je sodelovalo na vseh tehničnih pregledih.

Na seji občinskega sveta so bili svetniki seznanjeni s sklicem tehničnih pregledov. Seznanjeni so bili tudi s predstavniki, ki bodo občino zastopali na pregledih. Pooblastilo s strani župana mag. Ivana Princeasa za zastopanje občine na tehničnih pregledih so dobili: Bogoslav Trošt, podžupan; Marijan Furlan, namestnik predsednika Komisije za spremljanje gradnje HC; Jože Papež, tajnik občine; Jožef Lemut, zunanji strokovni sodelavec; Ivan Pavlič, zunanji sodelavec; Tanja Žorž, članica Komisije za spremljanje gradnje HC in predsednica KS Lozice; Jože Potočnik, član Komisije za spremljanje gradnje HC in predsednik KS Podnanos.

Ključno vlogo priprav na tehnični preglede in celoten čas gradnje HC je imela tudi Komisija za spremljanje gradnje HC. Komisija je bila imenovana ponovno ob imenovanju vsakega novega občinskega sveta. Zadnji komisiji je predsedoval Stojan Vitežnik, sicer tudi član sveta občine. Ostali člani so bili še: Marijan Furlan, Jože Potočnik, Darko Rosa in Tanja Žorž.

Komisija se je redno sestajala pred vsakim tehničnim pregledom in dala članom komisije navodila. Komisija je preko krajevnih skupnosti pred tehničnimi pregledi zbirala pripombe občanov, ki so bile predstavljene na tehničnih pregledih. Komisije so igrale pomembno vlogo že od samega začetka izgradnje HC.

Na prvem tehničnem pregledu predstavniki Občine Vipava nismo imeli za prevzemati nobenih konkretnih objektov. S svojo prisotnostjo pa smo opozorili, da smo se dobro pripravili in bodo morale biti zadeve, ki se tičejo občine oz. naših občanov, popolnoma urejene, sicer ne bo soglasja za poskusno obratovanje HC.

Že na drugem tehničnem pregledu so se stvari zelo zapletle. Predmet tega tehničnega pregleda so bile tudi deviacije lokalnih cest, gozdnih cest, poljskih poti in drugih povezav, ki so bile med gradnjo prekinjene. Občina si je najprej zagotovila predstavnika nadzora gradnje HC, da je bil ves čas prisoten pri

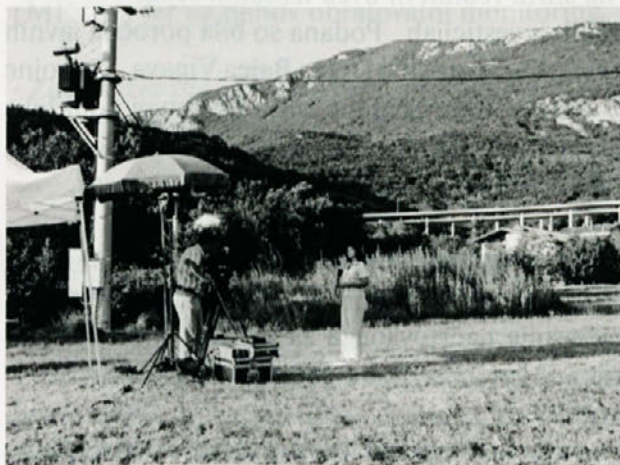

Nekaj članov komisije iz Občine Vipava z direktorjem nadzora

ogledu izvedenih del. Ker smo si dan pred tehničnim pregledom večino deviacij ogledali in ugotovili, da so zadeve primerno urejene, smo bili prepričani, da se bo zadeva hitro odvijala. Vendar ni bilo tako. Imeli smo veliko srečo, da je ponoči pred tehničnim pregledom prišlo do večjega naliva, ki je odkril resnično stanje ureditve deviacij. Vse poti in ceste so bile po nalivu v takšnem stanju, da niso kazale več svoje uporabnosti oz. niso bile več prevozne, čeprav so bile še dan prej vzorno urejene. Prišlo je do neprijetne situacije, ki jo je razrešila vodja komisije tako, da je deviacije izločila iz tekočega tehničnega pregleda. Investitorju DARS-u je naložila, da mora do naslednjega pregleda deviacije primerno urediti oz. z Občino Vipava skleniti dogovor o ureditvi in načinu ureditve teh cest. Ker DARS zadev ni mogel v tako kratkem času urediti, je prišlo do pogajanj in podpisa dogovora med Občino Vipava in DARS-om, ki natančno opredeljuje kaj, kako in kdaj mora biti urejeno.

Gledano z današnjega trenutka lahko rečemo, da se DARS drži dogovorjenega.

Na tretjem pregledu sta predstavnika DARS-a g. Severin Maffi in g. Bojan Berlot za zapisnik o

Poročanje nacionalne televizije neposredno s prizorišča dogajanja

tehničnem pregledu podala izjavo, da v zvezi z obnovo lokalnih cest (občinskih cest) in ureditvijo deponij (deponija Brge in ostale deponije), ki so bile uporabljene pri gradnji HC, izjavljata, da bo za izpolnitev vseh obvez, ki izhajajo iz medsebojnih dogovorov med izvajalci in Občino Vipava, poskrbel DARS z načinom zadrževanja plačila dela pogodbenega zneska vse do izpolnitve obveznosti. Občina Vipava je na tem tehničnem pregledu točno opredelila, kaj mora še DARS urediti.

Občina Vipava je tudi soglašala, da ne bo nasprotovala, da upravni organ izda odločbo o poskusnem obratovanju HC.

Na zadnjem pregledu občina ni imela bistvenih pripomb. Pripombe so imeli drugi predstavniki tako, da do izdaje dovoljenja za poskusno obratovanje ni prišlo. Do zamika odprtja torej ni prišlo zaradi Občine Vipava, kot so poročali mediji.

Na zadnjem pregledu občina ni imela

Ker je bilo potrebno urediti še precej zadev, je bil ponovno sklican tehnični pregled 11. 8. 2009. Kot običajno se je začel ob 9. uri, končal pa ob 21. uri. Do zadnjega trenutka se ni vedelo, ali

bo otvoritev res 13. 8. 2009 ali ne. DARS je namreč že poslal vabila. Ves čas so bili prisotni predstavniki skoraj vseh televizij, radijev in časopisov. Na koncu je prišlo celo do neposrednega prenašanja poteka pregleda in izjav članov komisij in investitorja.

Člani komisije Občine Vipava smo podali še naslednje zahteve:

- Pomanjkljivosti, ugotovljene v dogovoru med Občino Vipava in DARS-om 14. 7. 2009, mora investitor odpraviti najkasneje do 31. 12. 2009. Po odpravi pomanjkljivosti mora investitor zaprositi za ponovni tehnični pregled.
- V zvezi z graditvijo dodatnih elementov protivetrne zaščite bodo potekale potrebne aktivnosti v smislu 35. člena Uredbe o lokacijskem načrtu in na osnovi dosedanjih aktivnosti.
- Na priključku Vipava HC H4 iz smeri Vrtojba na regionalno cesto R2-444 ni zagotovljena preglednost tako z leve kot tudi z desne strani. Glede na dejansko odvijanje prometa na priključku kot na sami regionalni cesti (podatki o PLDP) kot tudi drugi parametri je potrebno v roku enega leta oz. do 15. 8. 2010 urediti predmetni priključek, da bo zagotovljena preglednost oz. da bo zagotovljeno varno vključevanje z izvoza na regionalno cesto.
- Do odprtja HC za promet je potrebno očistiti okolico HC v območju varovalnega pasu in očistiti gradbeni material, ki je posledica gradnje HC.

Kljub vsem zapletom in pripombam s strani vseh prisotnih je bila 13. 8. 2009 izdana s strani MOP-a odločba, ki investitorju DARS-u odreja poskusno obratovanje trase HC Razdrto-Vipava od km 1,075 do 10,100 za dobo enega leta od začetka poskusnega obratovanja.

Investitor mora pred potekom roka poskusnega obratovanja zahtevati, da se opravi zaključni tehnični pregled.

Občina Vipava spremlja, kako se izvaja zapisano in dogovorjeno s tehničnih pregledov. Glede na potek odprav zapisanih nepravilnosti lahko pričakujemo, da bo investitor v rokih, ki so bili dogovorjeni, pomanjkljivosti tudi odpravil.

Jože Papež,
tajnik Občine Vipava

Iz dela Občine Vipava

Občinski svet se je v drugem polletju 2009 sestal na štirih rednih in dveh izrednih sejah.

Večina točk so bile informacije in poročila o aktualnih investicijah. Podana so bila poročila javnih zavodov, katerih ustanovitelj ali soustanovitelj je občina: Osnovne šole Draga Bajca Vipava, Razvojne agencije ROD, Zdravstvenega doma Ajdovščina, Lekarne Ajdovščina, Centra za razvoj podeželja TRG Vipava, Komunalno stanovanjske družbe d.o.o. Ajdovščina, Otroškega vrtca Ajdovščina, Lavričeve knjižnice Ajdovščina, Glasbene šole Vinka Vodopivca Ajdovščina.

- Občinski svet je bil seznanjen s poročilom o izvrševanju letošnjega proračuna.

- Zaradi manjših prihodkov od načrtovanih, povečevanja načrtovanega zadolževanja in dodanih postavk v načrtu razvojnih programov za investicije, za katere se bodo postopki začeli že letos, je bil predlagan in sprejet rebalans proračuna za leto 2009.

- Obsežne razprave so bile okrog sprejemanja novega občinskega prostorskega načrta, ki bo nadomestil sedanji prostorski plan občine. Po dolgotrajnih postopkih zbiranja zasebnih pobud, ki se vlečejo že od leta 2004, in strokovne priprave osnutka so bile pridobljene smernice nosilcev urejanja prostora. Na vztrajanje Občinskega sveta je bil pripravljen nov osnutek, ki je z novimi pobudami in z utemeljitvijo nekaterih prejšnjih pobud, kjer so bile podane negativne smernice, bil konec novembra poslan na Ministrstvo za okolje in prostor v ponovno pridobitev smernic. Po pridobitvi smernic in uskladitvi osnutka z njimi bo izvedena javna razgrnitev in javna obravnava, kjer lahko sodelujejo vsi občani.

- Občinski svet je z odlokom razglasil cerkvi sv. Mihaela in cerkve sv. Lovrenca na Erzeltu za kulturna spomenika lokalnega pomena.

- Dana je bila pobuda in predstavljen Načrt razvoja odprtega širokopasovnega omrežja elektronskih komunikacij Občine Vipava. Cilj je zagotoviti širokopasovni dostop vsem gospodinjstvom v občini, ki tega dostopa sedaj nimajo. Takih gospodinjstev je v občini 374. Ali bo zastavljeni razvoj lahko realiziran, je odvisno predvsem od tega, ali bodo pridobljena finančna sredstva na razpisih.

- Občina Vipava kot ustanovitelj ali soustanovitelj imenuje svoje predstavnike v svete javnih zavodov, kjer imenovani zastopajo njene interese. V letošnjem letu so se zaključili mandati svetov v več zavodih. Občinski svet je tako imenoval nove predstavnike, in sicer:

1. V Svet zavoda Lekarna Ajdovščina Iva Uršiča.
2. V Svet zavoda Zdravstveni dom Ajdovščina Bogoslava Trošta in Stojana Viteznika.
3. V Svet zavoda Otroški vrtec Ajdovščina Danijela Skočaja.
4. V Svet zavoda Center za razvoj podeželja TRG Vipava Bogdana Godniča, Simona Rodmana, Klemna Korena, Darka Rosa in Martina Krapeža.

Vsi imenovani predstavniki so člani Občinskega sveta Občine Vipava.

- Občinski svet Občine Vipava je potrdil nove cene v dejavnosti odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda, ki bodo stopile v veljavo s 1. januarjem 2010.

Cena za odvajanje in cena za čiščenje sta po novem sestavljeni iz potrjene cene ter nove postavke »omrežnina«, ki je različna za odvajanje in za čiščenje.

Nova cena za gospodinjstvo z zmogljivostjo vodomera DN 20 bo tako znašala:

- za odvajanje odpadnih komunalnih voda: 0,1306 EUR x količina porabljene vode v m³+ omrežnina 5,98 EUR,

- za čiščenje odpadnih komunalnih voda: 0,6159 EUR x količina porabljene vode v m³ + omrežnina 2,14 EUR.

K ceni je treba prišteti še 8,5% DDV.

Za gospodinjstvo, ki porabi 16 m³ (povprečna poraba štiričlanskega gospodinjstva) vode na mesec, bo to pomenilo za približno 8 EUR večji račun.

Spreminjajo se tudi cene storitev, vezanih na obstoječe greznice in male komunalne čistilne naprave (MKČN) ter na njihov obratovalni monitoring.

- Zadnji dve seji je v obravnavi proračun Občine Vipava za leto 2010, skupaj z dvoletnim načrtom razvojnih programov.

GRADNJE IN OBNOVE

- Med investicijami je bila v tem četrletju zaključena investicija komunalne infrastrukture v obrtnih conah V1, V2, in V3 in s tem pridobljena evropska sredstva.

- Zaključen je tudi del investicije Kamp Gradiška Tura, in sicer športna igrišča. Objavljen je bil javni razpis za najemnika in izbrana Dendron, Bojana Curk s.p., ki je edina ustrezala pogojem razpisa.

- Izvedena je bila javna razsvetljava na parkirišču ob blokkih (ob Frnaži), kar bo krajanom omogočilo bolj varno parkiranje.

- Z obnovo talne prometne signalizacije po Vipavi so bolje označena parkirna mesta, novi prehodi za pešce pa omogočajo varnejše gibanje pešcev in kolesarjev.

- Precej usklajevanja je bilo potrebnega, da so vaščani Sanabora predali v najem in upravljanje

Komunalno stanovanjski družbi Ajdovščina območje vodovoda Sanabor, ki se ga vključuje v enoten sistem upravljanja vodovodov in oskrbe v Občini Vipava. Tako namreč zahteva zakonodaja za sisteme, ki oskrbujejo več kot 50 prebivalcev. Pozitivno je, da se bo izvedlo nujna vzdrževalna dela in zagotavljalo čim bolj neoporečno vodo ter predpisano kontrolo nad njo. Novi standard pa prinaša tudi postavitve vodomerov in plačevanje porabljenih količin vode ter vseh pripadajočih prispevkov.

- V Uradnem listu je bil 7. decembra 2009 objavljen Sklep o začetku priprave občinskega podrobnega prostorskega načrta (OPPN) za območje bivše južne vojašnice v Vipavi in Kociančičeve ulice. Razlog za pripravo OPPN je predvsem v tem, da zaradi presplošnih določil Odloka o prostorskih ureditvenih pogojih v Občini Vipava prihaja v območju do posegov, ki vedno bolj onemogočajo realizacijo v preteklosti načrtovanih ureditev, predvsem glede prometa, parkirišč in prostih površin. S tem se je spremenilo stanje prostora, zato je nujno, da se s prostorskim aktom sprejme kvaliteten celovit pristop do ureditve območja in, kolikor je mogoče, stanje sanira.

- V letošnjem letu so zaključene tri velike, sicer zasebne investicije, pri katerih je bila posredno udeležena tudi Občina Vipava:

- Center starejših Pristan: Občina Vipava je investitor vse javne infrastrukture, ki vodi do centra, služila pa bo tudi kot infrastruktura za bodoče gradnje na preostalih stavbnih zemljiščih na Policah. Vrednost sedanje investicije znaša približno 250 tisoč EUR.

- Večstanovanjski objekt Domina na območju južne vojašnice: občina je z investitorjem podpisala pogodbo za petletni najem parkirišč in tako objektu s 55 stanovanji in 67 parkirišči zagotovila 20 dodatnih parkirišč na prostoru pred vhodom v novi otroški vrtec.

- Stanovanjska bloka Vila Baronovka na območju obrtne cone V2, s 36 stanovanji: Občina Vipava je bila nosilec investicije za vso komunalno infrastrukturo obrtne cone, za katero je kandidirala na razpisu za evropska sredstva in jih pridobila. Evropska sredstva so pokrila približno 73 % investicije, razliko pa so pokrili investitorji sami.

*Za občinsko upravo
Vida Babič*

IZ TRG-a

Na Dunaju in v Leutschachu okusili Vipavsko dolino

V torek, 27. oktobra 2009, je na Dunaju v gala dvorani Akademije znanosti potekala predstavitev evropskega projekta Galileo, ki se ga je udeležilo preko 300 visokih gostov, kot so predstavniki kanclerjevega urada, predstavniki ministrstev, avstrijski gospodarstveniki za vesoljsko tehnologijo ter diplomatski predstavniki na Dunaju. Uradna predstavitev se je zaključila s klavirskim koncertom vrhunske pianistke Elene Misirkove.

Zaključek dogodka so dopolnjevala izvrstna vina priznanih vipavskih vinarjev iz vinskih kleti sv. Martina, Petra Ferjančiča, Tomažiča in Miške. Gostje so ob degustaciji vipavskih vin lahko poizkusili še vipavski pršut in nanoški sir, ki jih je priskrbel restavracija Vipavski hram iz Vipave. Drugi dan, v sredo, 28. oktobra 2009, smo se po zajtrku odpravili v center Dunaja, kjer nas je prijazen vodnik g. Levstik za kratek čas popeljal po tem prelepem, kulturno-

*Vsem svojim strankam želijo
vesel božič, uspešno, srečno in
zdravo novo leto 2010:*

Knjigovodski servis
Lidija Golob s.p.

Goriška cesta 6, 5271 VIPAVA
tel. 05/36 87 160, fax: 05/36 65 420, gsm: 031 380 824
e-mail: lidija.servis@siol.net

BAR
PRI MARJANCI

BOJANA d.o.o. VIPAVA
VOJANA REHARJA 3
5271 VIPAVA

POLJŠAK
SERVIS d.o.o.

Zemona 9
5271 VIPAVA
Slovenija

Milan Poljšak PLESKARSTVO
tel.: +386 (0)5 368 70 13
fax: +386 (0)5 366 58 90
GSM: +386 (0)41 76 08 74

mini market

»CAJNA«

Majda Andlovec s.p.
Beblerjeva 6, 5271 Vipava

bar

»KRHNE«

Ivanka Krhne - Čipič
Glavni trg 5, 5271 Vipava

Dokler imamo spomine, obstaja
preteklost.
Dokler imamo upanje, obstaja
prihodnost.
Dokler imamo dobre prijatelje je lepa
sedanjost.

Veliko uspehov v letu 2010
vam želi trgovina BANI.
Srečno!

Naj bo vsak dan v letu 2010 vaš
najboljši dan.
Srečno!

KNJIGOVODSKI BIRO

Milena Ličen s.p.

Glavni trg 16c, 5271 VIPAVA
tel. 05/36-85-146

knjigarna in papirnica

ČRTICA Vipava

Glavni trg 15, 5271 Vipava,
tel.: (05)36-85-086, fax: (05)36-85-087,
e-mail: kpcrtica@siol.net

Doma: Paljk Alojzija, Vipavski Križ 15, 5270 Ajdovščina,
tel.: (05)36-88-830

MASAŽA PEDIKURA SOLARIJ
HORVAT METOD

Beblerjeva 2
5271 VIPAVA

TEL.: 05 368 51 76
05 368 51 77
GSM: 041 249 002

*Naredite nekaj zase!
Prepusite se čudoviti masaži telesa,
pedikuri nog in toploti solarija.
Pričakujemo Vas!*

**Cvetličarna
Tadej**

**Voščimo vam
blagoslovljene
božične praznike
in srečno
novo leto
2010.**

Vipava

05/36 65 025

031/665 990

 Husqvarna

HONDA
POWER EQUIPMENT

GORAZD

Proizvodnja, trgovina, storitve d.o.o.

Ob Bel 3,
Vipava,
tel: 041 756 687
gorazd.doo@siol.net

Industrijska cesta 5,
Nova Gorica,
tel: 031 335 372
gorazd.doo1@siol.net

Flymo PARTNER GARDENA OREGON CARLTON

PALETA

d.o.o.

Gradiška cesta 6., 5271 Vipava
tel.: 053 68 53 10
fax: 053 64 00 28
mob.: 041 417 129
e-mail: info@paleta.si
www.paleta.si

SEKCIJSKA GARAŽNA VRATA
ELEKTRO POGONI NA DALJINSKO UPRAVLJANJE

Srečno in zdravo 2010!

koradin.net

RACUNALNIŠKI IN GRAFIČNI INŽENIRING Dejan Koradin s.p.

Servis in prodaja računalniške opreme,
 Oblikovanje in priprava za tisk
 Izdelava reklamnih/usmerjevalnih tabel
 Tisk in prodaja promocijskega materiala
 Izdelava celostnih podob, spletnih strani, sejenskih postavitev
 Poslikave vazil, termotisk, tampotisk, offset in sitotisk
 Tisk velikega formata za zunanjo in notranjo uporabo

05-368-53-54, 041-603-412
 www.koradin.si | info@koradin.si

pravi naslov za prave rešitve

DREVESNICA

JANEZ

Želimo vam rodovitno leto 2010!

JANEZ d.o.o., Gradiška 13, 5271 Vipava, Tel.: 05/ 368 52 36

AVTO UKMAR

IGOR UKMAR s.p.
 Gradiška c. 3, 5271 VIPAVA
 tel.: (05) 3687010 fax.: (05) 3687011

- PRODAJA VOZIL IN SERVIS HYUNDAI, SUZUKI, MITSUBISHI, PROTON, SUBARU
- AVTOELEKTRIKA
- REDNO SERVISIRANJE IN MENJAVA GUM (ČIŠČENJE INJEKTORJEV, MONTAŽA IN POLNJENJE AVTOKLIM...)
- AVTOMATSKA AVTOPRALNICA

Vsem cenjenim strankam, občankam in občanom želimo vesel božič in srečno ter zdravo novo leto.

gradbeno podjetje FELIČ d.o.o.

Cesta IV. prekomorske 61, 5270 Ajdovščina
 e-mail: hhido@hotmail.com
 gsm: 040 238 682

- splošna gradbena dela
- postavljanje ostrešij in krovska dela
- izolacijska dela
- fasaderska in štukaterska dela
- oblaganje stropov in sten knauf
- pleskarska dela
- vgradnja vseh vrst keramike
- druga zaključna gradbena dela.
- kompletna obnova kopalnic

Pod platano

ALUNO d.o.o.
 Cesta št. prekomorske št. 1170 Ajdovščina, tel.: 040 238 682

NOVO V VIPAVI GLAVNI TRG 6

	Čevapčići • varčivo - vsebuje tri glavne sestavine • krompir, s priložo • gornji sestavek s krompirjem, s priložo		Klobase • prepečen s krompirjem, s priložo
	Pleskavica • varčivo - vsebuje tri glavne sestavine • krompir, s priložo • gornji sestavek s krompirjem, s priložo		Zrezek • krompirjeva mesa s krompirjem, s priložo • krompirjeva mesa s krompirjem, s priložo • ribe s krompirjem, s priložo
	Ražnjiči • varčivo - vsebuje tri glavne sestavine • krompir, s priložo		Pomfrit • prepečen krompir s krompirjem, s priložo

Vesel božič in srečno novo leto 2010 vsem krajanom želi kolektiv podjetja Felič d.o.o. in Aluno d.o.o.

VULKANIZERSTVO GOLOB

servis, storitve, prevozi

Peter Golob s.p.

Goriška 6, 5271 Vipava

tel.: 05 36 87 160

pisarna: 05 36 87 161

fax: 05 36 65 420

GSM: 041 727 830

e-mail: vulkanizerstvo.golob@siol.net

odprto: od 8h do 12h, 14h do 18h,

sobota: od 8h do 12h

V prihajajočih božičnih in novoletnih praznikih vam želimo obilo veselih in prijetnih trenutkov, v novem letu pa veliko poslovnih in osebnih uspehov ter srečno in varno vožnjo.

Pooblaščen serviser za traktorje LANDINI.

*Obilo sreče in osebnih uspehov
Vam in vsem, ki jih imate radi,
želim v novem letu*

2010

EL. DOM SERVIS

Davorin Kodele s.p.

Trg Pavla Rušta 6, Vipava

Tel.: 041 353 264

ELEKTRO MERITVE IN TERMOGRAFIJA

kuhinje
marles

Po novo
opremo

**Novo
opremo**

nova
OPREMA

Salon pohištva Nova oprema se ob koncu leta zahvaljuje svojim kupcem za izkazano zaupanje in vsem Vam želi lepe božične praznike, prav tako pa naj Vam bosta sreča in zdravje naklonjena tudi v prihajajočem letu!

Kolektiv Nova oprema

*Vsem občanom želimo vesele božične praznike
ter srečno in uspešno 2010.*

Bandelli

MATERIALI IN TEHNOLOGIJA ZA GRADBENIŠTVO

BANDELLI d.o.o., Goriška cesta 19, 5271 Vipava
tel: 05/368 73 60, www.bandelli.si info@bandelli.si

TLAKOVCI

1901 oblak

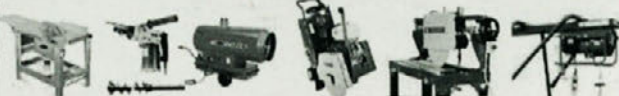
VSE NA ENEM MESTU

- Sevtovanje (brezplačno)
- Prodaja
- Priprava terena
- Dostava
- Polaganje

Paulin

Pridite in se prepričajte o kvaliteti barv Paulin.
Nudimo vam strokovno pomoč pri nakupu
in nanašanju naših barv.

izposoja gradbene in strojne opreme

VELIKA IZBIRA GRADBENE OPREME

DOSTAVA MATERIALA NA DOM

URNIK: 7 - 17, sobota 7 - 12

**VESEL
BOŽIC
IN
NAJ BO
SREČA
V
NOVEM
LETU
NA
VAŠI
STRANI**

www.junija.si

V novem letu vam želimo veliko osebne sreče in poslovnih uspehov.

Hvala za zaupanje.

**ZAVAROVALNICA TRIGLAV, D.D.
OBMOČNA ENOTA NOVA GORICA**

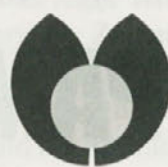
PREDSTAVNIŠTVO AJDOVŠČINA
GORIŠKA CESTA 23A,
TEL: 05 365 86 00

ZASTOPSTVO VIPAVA
GLAVNI TRG 16,
TEL: 05 368 50 62

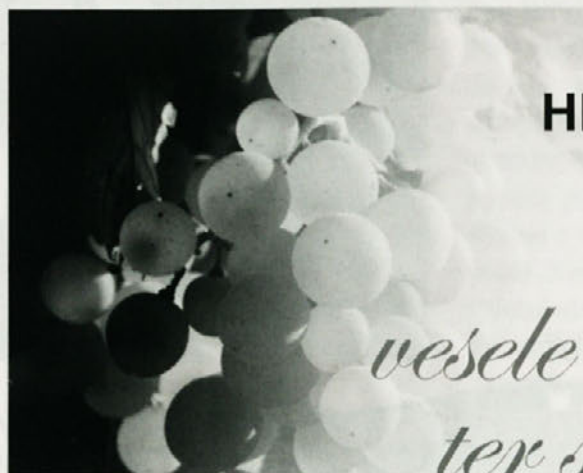

*Vesele Božične praznike
in srečno Novo leto 2010*

HRANILNICA VIPAVA

*Vam želi
vesele božične praznike
ter srečno novo leto
2010*

**PRIŽGALI SMO
VSE LUČI**

Svetlo, toplo, varno in prijazno
leto 2010.

SKAPIN

ARS
moda obutve

PAMI

*La
Scarpa*

Prijazne trgovke naših trgovin Vas pričakujejo v
90-ih trgovinah po vsej
SLOVENIJI in v 16-ih na HRVAŠKEM!

PAMI

d.o.o. Nova Gorica

PAMI Proizvodno in trgovsko podjetje, d.o.o. Nova Gorica

*Želimo vam SREČNE BOŽIČNE PRAZNIKE
in USPEŠNO NOVO LETO*

2010!

zgodovinsko bogatem mestu. Po krajšem ogledu smo se ustavili v Vinoteki Villon, kjer nas je pričakal lastnik g. Walter Kieltsch. Za začetek nam je ponudil belo vino Roter Veltliner 2008 iz vinske regije Weinviertel (bližina Dunaja), ki nas ni ravno prepričalo. Zatem smo se spustili 20 m pod zemljo in degustirali modro frankinjo 2006 iz Burgenlanda, nad katero smo bili vsi prijetno presenečeni.

Nad vinsko kletjo smo bili navdušeni, saj nismo pričakovali, da bo tako velika in obsežna, ker se nahaja v samem mestnem jedru. Vinoteka Villon je namenjena predvsem za stranke, ki želijo v njihovi kleti shraniti vino, ob enem pa je tudi prijeten in primeren prostor, kjer bomo v bodoče skupaj z vipavskimi vinarji in gostinci organizirali Vipavski večer. Več o ponudbi Vinoteke Villon si lahko ogledate na spletni strani www.villon.at.

Po ogledu mesta in vinoteke smo odhiteli v predmestje Dunaja, v kraj Voesendorf, kjer se je odvijala borza

avtobusnih ter turističnih podjetij na ravni BTB. Predstavnikom različnih turističnih podjetij so vipavski vinarji po zaključku borze ponudili naslednja vina:

- Vinska klet Miška, Erzelj: Zelen 2008, Pinela 2008 in Miška rdeče 2006
- Vinska klet sv. Martin, Brje: Rose 2008, Zelen 2008, Klarnica iz sušenega grozdja 2006
- Vinska klet Tomažič, Vrhpolje: Malvazija 2008, Rumeni muškat 2008 in Beli pil 2007 (bela zvrst)
- Vinska klet Ferjančič, Planina: Zelen 2008, Pinela 2008, Chardonnay 2007 in Cabernet sauvignon 2007

Restavracija Vipavski hram je ponudila tipične vipavske jedi, kot sta vipavski pršut in nanoški sir, pripravili pa so tudi posebno sladico po lastnem receptu, ki jo je vredno poizkusiti. Bogato ponudbo restavracije Vipavski hram si lahko ogledate na njihovi novi spletni strani: www.vipavskihram.si.

V četrtek, 29. oktobra 2009, smo se odpravili proti domu. Na poti smo se ustavili v mestecu Leutschach v hiši kulinarike T.O.M (spletna stran: www.trac.at). Po predhodnem dogovoru z lastnikom smo organizirali vinsko kulinarčni dogodek »Vipava wines meets Styrian kitchen«, kamor so bili povabljeni tudi gostje iz tamkajšnjih krajev. Pred nami se je zvrstilo 6 nepozabnih hodov jedi, ki so jih obogatila še vipavska vina. Ob izreku dobrodošlice smo nazdravili s polsuhim rosejem letnika 2008 iz vinske kleti sv. Martin. Hrana in vino iz našega nepozabnega menija:

- Majhen začetek:

Štajerski vampi s hobotnico in jam s čilijem
Rose 2008, polsuho, Vinska klet sv. Martin

- Hladna predjed:

Mozartova kroglica iz račjih jeter s sadjem, hrenom in rdečim zeljem ter karamelnim prelivom

Zelen 2008, suho, Vinska klet Miška, Erzelj
Pinela 2008, suho, Vinska klet Ferjančič, Planina

- Topla predjed:

Ščukin hrbet s čebulo in rižem ter grahom in pokrovačo
Beli pil 2008, suho, Vinska klet Tomažič, Vrhpolje
Chardonnay 2007, suho, Vinska klet Ferjančič, Planina

- Glavna jed 1:

Piščanček z rožmarinom in pire s karijem
Rebula 2006, suho, Vinska klet sv. Martin

- Glavna jed 2:

Srnin hrbet z rdečim zeljem in pomarančnim cmokom ter makovimi testeninami
Miška rdeče 2006, suho, Vinska klet Miška, Erzelj

- Sladica:

Kokosovo mleko, zgoščeno z borovnicami in jabolki ter sadni cmoček
Rumeni muškat 2008, polsladko, Vinska klet Tomažič, Vrhpolje
Klarnica 2006, sladko, Vinska klet sv. Martin, Brje

Maja Hladnik

* * *

Center starejših Pristan Vipava odpira vrata

Že dolgo želeni in načrtovani Center starejših Pristan Vipava bo kmalu odprl svoja vrata. S tem bo ideja, ki se je porodila pred petimi leti, tudi s pomočjo našega župana, uresničena. Občina Vipava je zagotovila zemljišče v izmeri 6000 m² in s tem postala solastnica Zavoda za izgradnjo centra ter tako dala zeleno luč za začetek gradnje.

Kako se je začelo? Pred dvajsetimi leti je bila v Podnanosu ustanovljeno podjetje Combic, katerega osnovna dejavnost je oskrba zdravstvenih ustanov in izposoja medicinsko tehničnih pripomočkov.

Omenjeno podjetje je leta 2002 ustanovilo Zavod Pristan, ki izvaja storitev pomoč družini na domu z 28 zaposlenimi v občinah Vipava, Ajdovščina, Komen, Hrpelje, Kozina, Kamnik in Mestna občina Ljubljana.

Pristan je neprofitna organizacija, ki mu je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve podelilo koncesijo za izvajanje institucionalnega varstva starejših.

Dogovor med Občino Vipava in podjetjem Combic je pripeljal do ustanovitve Zavoda za izgradnjo centra starejših in tako so bili izpolnjeni pogoji za začetek gradnje novega sodobnega in tudi zelo potrebnega Centra starejših Pristan v Vipavi.

Prva zemeljska dela za Center starejših Pristan Vipava so bila opravljena že letos januarja.

Redna gradbena dela pa so začeli izvajati 18. maja 2009. Vsa dela bo opravilo Primorje iz Ajdovščine tako rekoč na ključ. Vrednost investicije je 5 milijonov evrov. V Centru starejših Pristan Vipava bo zaposlenih 40 oseb. Skupaj bo Zavod Pristan do konca leta 2009 predvidoma zaposloval do 100 zaposlenih.

Lokacija Centra starejših Pristan Vipava je idealna – s krasnim pogledom na neokrnjeno naravo v zelenju. Vipava je središče zgornje Vipavske doline, ki vsakega očara s svojo podobo, številnimi vodami, gradovi in bogato zgodovino. Center Starejših Pristan Vipava se nahaja 300 m od glavnega vipavskega trga (pošte, banke, pekarnе, slaščičarne, kavarne), 200 m od najbližje trgovine, 100 m od lekarne ter 400 m od zdravstvenega doma in cerkve. Zgradba bo obdana z dvema drevoredoma, s polji in travniki. Lega omogoča veliko pomladanskega in jesenskega sonca ter zimskega zavetja. Planirano je, da bo tehnični pregled objekta 18. decembra letos, do 15. januarja pa pričakujejo tudi uporabno dovoljenje. Tako bo Pristan lahko sprejel prve oskrbovance do konca januarja 2010, s polno kapaciteto pa bo deloval že v marcu 2010.

V Centru starejših Pristan so še prosta ležišča, zato se prošnje še sprejemajo. Informativna cena za dnevno oskrbo bo okrog 23 evrov. Cena za bivanje v domu mora predhodno potrditi še Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

V Centru starejših Pristan bo tudi kuhinja za zunanje odjemalce. Dostavo na dom bodo opravljali zaposleni v zavodu. Direktor Centra starejših Pristan je gospod Martin Kopatin, arhitekt stavbe pa je gospod Kosta Jurkas iz družbe Stolp iz Nove Gorice.

V stavbi so 104 postelje. Sobe so eno- in dvoposteljne, vse z lastno kopalnico, udobno opremljene in klimatizirane. Nekaj sob ima tudi balkone. V stavbi je pet oddelkov po 21 postelj in veliko skupnih prostorov. En oddelek je namenjen dementnim osebam. Vsak oddelek ima tudi razdelilno kuhinjo. Za obiskovalce bo na voljo tudi bife. V pritličju je na sredini velik atrijski prostor. V prvem nadstropju sta dve veliki terasi, ena od njih je pokrita z macesnom. Skupna površina teras znaša 500 m². Poskrbljeno bo tudi za duhovno oskrbo v za to urejenem prostoru.

Med Centrom starejših Pristan in Škofijsko gimnazijo je načrtovana kolesarska in peš pot z drevoredom lip ob cesti, ki bo vodila v podaljšku Lanthierijeve osi vse do reke Vipave.

Pred vhodom v Center bo podjetje Combic postavilo vodnjak umetnika Marka Pogačnika. Nameščen bo pred vhodom v stavbo v Lanthierijevi osi.

Pričakuje se, da bo v hiši in okrog nje vsak dan krožilo 200 ljudi, zato bo ta del Vipave postal živahen in posebno zbirališče ljudi.

Škofijska gimnazija in Center starejših Pristan sta dva zavoda s humanitarno vsebino, kar je za Vipavo in njen razvoj velikega pomena. Želja ustanovitelja Centra starejših Pristan Vipava pa je, da bi se Center starejših Pristan integriral v naš kraj in tu zaživel v harmoniji z naravo in ljudmi. Njegova prva naloga pa je, da bi se starejši, ki bodo prišli v dom, dobro in lepo počutili.

Magda Rodman

IZ USTANOV IN DRUŠTEV

Iz ŠGV

Iz Škofijske gimnazije

Čas utripajočih luči se bliža ... mesta, vasi se veselo odevajo v blišč, v okrasje ... že zdaj - pa še nismo stopili, zares stopili v praznični čas.

Ne zdi se mi odveč, še vedno ne, pa se verjetno iz leta v leto ponavljam - ne morem mimo sebe - izpostaviti misli, kako zunanost prepogosto zanika, zmanjšuje, izničuje notranjost. Površinskost, utripajoče luči, blišč, bogata darila ... izrinjajo stisk roke, topel pogled, trenutek, ko se ustaviš, se ustaviva, sva. Ko se začutimo kot bitja, ustvarjena za ljubezen, kot bitja, ki se zavedajo svoje majhnosti.

V teh dneh se je na ŠGV odvijalo tradicionalno Miklavževanje, vestno in zagreto ga pripravljajo četrtošolci (včasih celo preveč, bi pripomnili nekateri profesorji, saj gre marsikatera ura pouka na račun priprav, ampak nikar ne bodimo pikolovski - pustimo naši mladini, da pokaže, kaj zna). In zna, zmore, verjemite; ne samo da izpelje multimedijsko dovršeno "predstavo", važna je prav globina, važen je namen. Vsako leto se ob tej priložnosti zbrana sredstva nekemu nameni, letos gre denar odpravi medicincev z Medicinske fakultete v Ljubljani v Ugando. Med njimi je tudi naša bivša dijakinja, Jasna Rodman.

Na pobudo prof. Erika Simoniča, ki je zastavil mini projekt "Rad tečem", se je 21 dijakinj in dijakovs profesorji udeležilo 10-kilometrskega rekreativnega teka v okviru Ljubljanskega maratona. Ta se je tradicionalno odvijal v Ljubljani, zadnji vikend v oktobru (25. 10. 2009). V okviru tega projekta je bil razpisan tudi natečaj za oblikovanje motiva, ki se ga je kasneje natisnilo na majico - ta je "povezovala" vse ŠGV-jevce na maratonu in seveda vsem ostaja spomin na to, da so skupaj zmogli, da so sprejeli izziv in preizkusili svoje meje.

Odziv dijakov je bil odličen, vsi so bili navdušeni, da so se maratona udeležili, vsi nameravajo sodelovati tudi naslednje leto. "Bili smo uspešni, že zato, ker smo sodelovali ... občutek je nepozaben."

Prof. Erik Simonič se ob tej priložnosti zahvaljuje Občini Vipava za sofinanciranje tega projekta.

Naši dijaki so sodelovali tudi na državnem prvenstvu v gorskem kolesarstvu za osnovne in srednje šole, ki se je odvijalo 24. septembra je v Tunjicah pri Kamniku. Dosegli so kar nekaj izvrstnih rezultatov, na katere so upravičeno zelo ponosni:

med dijaki 1. in 2. letnika je Klemen Pavlec dosegel 3. mesto, Andraž Jurinčič pa 7.; med dijaki 3. in 4. letnikov je Luka Hrvatina dosegel 10., Blaž Kernel pa 11. mesto; Blaž Uršič je med kategoriziranimi dijaki dosegel 10. mesto. Med dekletji 1. in 2. letnika je Tina Breclj dosegla 1. mesto; tako tudi Ana Križnič med dijakinjami 3. in 4. letnika, Sindis Čufer pa 3. mesto. Tako že vsi nestrpnost pričakujejo tekmovanje naslednje leto in k temu vabijo čim več novih dijakov.

Starši, dijaki, profesorji, vzgojitelji smo 22. 11. 2009 praznovali domski praznik, Kristusa Kralja, kateremu je posvečena domska kapela. Maševal je škof Jurij, starši pa so se lahko - nekoliko bolj neformalno - pogovorili s profesorji in seveda tudi profesorji s starši. Take priložnosti so prijetne za ene in druge.

Profesorica sociologije Martina Podbersič Smrdel je ob svetovnem dnevu "padanja zidov/meja" poskrbela za razstavo o padcu berlinskega zidu, ki si jo je ogledala večina dijakov, če se je le dalo ob ponazoritvi in s spremljajočimi komentarji tistih dijakinj/dijakov, ki so razstavo pomagali oblikovati. Učimo se drug od drugega, na različne načine, pa tudi spoznavamo se v različnih vlogah.

Naše dijakinje so ustvarjalne, uspešne in tudi podjetne. Čestitamo.

Ivana Kobal je imela 19. 10. 2009 literarni večer v Lavričevi knjižnici, predstavila je obe svoji knjigi: *Rt nade* in *Mara*, o sončnicah in poteh. Večer je vodil g. Ivan Mermolja, z doživetim branjem odlomkov iz obeh knjig pa so sodelovale Ivanine sošolke in prijateljice.

Barbara Slukan je ena od dijakinj, ki se je udeležila EXTEMPORE 2009 v Piranu, in ustvarjala na temo "stereotipov". Sledi utrinek:

Z veliko vrečko, polno akrilnih barv sem stopila iz avtobusa in pohitela za sošolkami. Hodili smo kar nekaj časa in prispeli na Tartinijev trg v Piranu, kjer se je odvijal oglaševalni festival – razstava BRAINSTORMING. Slike, posnetki in izseki iz oglasov so bili neverjetno zanimivi in domiselni. Kar nisem se mogla ločiti od njih, ko so me poklicali, da bomo nadaljevali z iskanjem primerne kraja za slikanje. Potepale smo se med ulicami in vrečka z akrilnimi barvami je postajala vedno težja, ko smo naenkrat stale ob obali blizu pomola. Utaborile smo se kar tam in začele s slikanjem stereotipov, ki so bili tema za slikanje na Extemporu 09. Mimoidoči so nas z zanimanjem ogledovali in nas kdaj pa kdaj tudi ogovarjal. ...

Težko priznam, a slikanje in smejanje cel dan te res lahko izmučita...

Barbara Slukan

Marjana stoji v prvi vrsti prva z desne

Marjana Lapajne pa je sodelovala na natečaju Zgodbe iz knjižnice s prispevkom *Knjižnica – vonj*, ki me prevzame. Njene besede so prevzele tudi žirijo, objavljene so bile v zborniku, ki so ga predstavili 20. 11. 2009 v Kulturnem domu Srečka Kosovega v Sežani, ko so znotraj kulturne prireditve podelili tudi praktične nagrade vsem 28 najuspešnejšim.

Meta Kompara in Mateja Stibilj sta bili uspešni pri raziskovanju novejšje slovenske zgodovine.

Meta pravi takole:

S sošolko sva zmagali na tekmovanju srednješolskih raziskovalk in raziskovalcev novejšje slovenske zgodovine, bolje poznanemu kot Eustory. Seveda sva optimistično pričakovali, da naju bodo za najin uspeh nesebično poslali v Berlin, kjer bi se z mladimi iz vse Evrope pogovarjali o padcu berlinskega zidu, saj letos od tega dogodka mineva dvajset let. No, tako sva polni pričakovanja čakali na prijavnico za Berlin, ki pa ni prišla. Potrta sva se še bolj jezili na Eustory in tekmovalki, ki sta namesto naju obiskali Berlin. Ker pa je ŠGV ustanova sanj in novih možnosti in ker so na njej zaposleni le najboljši profesorji in drugo najboljše osebje, naju je prof. Martina Podbersič Smrdel po VIP-zvezah prerinila na potovanje v Bruselj. Ker še sama ni prav vedela, kam naju je poslala, sva ji prve vtise zlahka odpustili. To naj bi bilo potovanje mladih dijakov v Bruselj, kjer naj bi se srečali s poslancem in nekdanjim ministrom Milanom Zverom. Seveda sva, ko sva zaslišali te čudovite novice, kar zapeli od sreče in se na tisti usodni dan, 5. oktobra ob petih zjutraj, s pozitivizmom odpeljali proti Tivoliju ...

Meta Kompara

(Pa ni šlo vse po pričakovanjih ... Kot pravita dijakinji, bosta kljub vsemu tudi letos tekmovali, če pa želite izvedeti kaj več, npr. kako dijakinji vidita strpnost mladih in starejših, ste vabljeni, da si preberete nove Iskre, v katerih je objavljen celoten članek.)

**Zbrala in uredila Irena Krapš Vodopivec,
fotografije Nadja Pregelj**

Jesenski meseci na naši šoli

Le kaj se je v naši šoli dogajalo v zadnjih tednih? Najprej občutek neurejenih misli – nič posebnega: pouk, vsakodnevno razmišljanje kaj bi morali/mogli še storiti; vsakodnevne izkušnje, zadovoljstvo ob dobro opravljenem delu, grenkoba, če se kaj zalomi ...

Če je nekoč veljalo, da je v dolgih zimskih večerih več časa za pogovore, za pripravo drobnih presenečenj, za pripovedovanje in branje povesti, se sedaj sprašujem, kje so tisti „dobri, stari časi“. Zdi se, da je hitenja, vrvenja, pa tudi nestrpnosti vse več. Kot da bi burja viharila v naših medsebojnih odnosih. Upam, da bo odpihnila vse, kar želimo pozabiti, in vse, kar nam kot oblaki temni vsakdanje življenje.

Listam po koledarju. Pouk, dnevi dejavnosti, srečanja, razgovori ...

S poukom nič novega – pa vendarle je to ena sama novost, saj je vsaka učna ura spoznavanje novih znanj, pridobivanje novih izkušenj. Učitelji se trudijo, da so učenci med urami dejavni. Učenci pa si – kot pravi nadebudneži – iščejo še dodatne dejavnosti tudi med učnimi urami. In odprto vprašanje za učitelja: „Naj to dopuščam, če ne moti drugih? Naj ravnam po načelu, da je vsak odgovoren za svoje znanje? Koliko sem kot učitelj odgovoren in kakšen vpliv imam na znanje učencev? Kako poučevati in vzgajati mlade za odgovornost?“

Enostavnega in enoznačnega odgovora ni.

Naši učenci so si še v zlati jeseni ogledali Fructal in Mlinotest. Devetošolci so bili na ekskurziji v Posočju. Žal vsako leto zmanjka časa za ogled vseh zanimivosti doline ob smaragdni reki. Gotovo je obisk muzeja v Kobaridu spodbuda za razmislek o žrtvah, nesmiselnosti izkazovanja moči na bojnem polju. Se najstnikov dokumenti, fotografije, pripoved vojaka dotaknejo? Si bodo prizadevali za mir, razumevanje, sožitje, odkritost?

Kulturni dnevi bogatijo čustveni svet in poslušanje renesančne glasbe, ki so jo izvajale dijakinje iz Poljske, je bilo kot pripoved iz prejšnjih dni. Melodije, zaigrane na posnetkih starih instrumentov, so zvenele veselo, svetlo in učenci so jih zbrano poslušali. Tudi gledališki predstavi o tabujih in sprejemanju drugačnosti so zbrano in umirjeno – mi bi rekli kulturno – sledili. Bodo znali vsaj del sporočila iz te monoigre živeti? Verjamem da, če jim bomo odrasli nudili zgled.

Z učenci smo bili tudi v Ljubljani, prisluhnili matineji v Cankarjevem domu ter si ogledali umetnine v Narodni galeriji.

Pri tehniških dneh so učenci izdelovali papir. To je reciklaža v pravem pomenu, izdelki pa bodo krasili naše voščilnice. Izdelovali so še predmete za eko sejem in krasili šolo.

Letos še nismo imeli tradicionalnega dneva šole. Največji krivec za to so bila viroze, nova gripa, norice, prehladi. Tako smo imeli v prvem valu sezonskih obolenj v enem tednu odsotnih več kot četrtino vseh učencev. Sedaj ta dan že pogrešamo in načrtujemo, da ga bomo izvedli čim prej.

Figure snežakov in otrok na snegu kar kličejo snežinke, lučke mežikajo bližajočim se praznikom, iz učilnice gospodinjstva diši po piškotih ... Tudi v šoli je pravo predpraznično vzdušje.

„Naredimo pogumen sklep: da bomo ljudi povezovali, namesto da bi jih ločevali; da bomo svoj slovar in svoje pogovore očistili vsega, kar more raniti in prizadeti bližnjega,“ je napisal Leon Joseph Suenens.

Mnogo lepega in dobrega v naslednjih dneh vam želim!

Alenka Nussdorfer Bizjak,
ravnateljica

Letno poročilo Tamburjašev

Tamburjaši smo skromni s pisanjem poročil v časopisju, ker bodisi nimamo časa bodisi ne čutimo potrebe po povzdigovanju svojega dela. Ker sama raziskujem zgodovino tamburaštva in so mi osnovni vir podatkov predvsem časopisni članki, se zavedam, da to, kar ni zapisano, gre v pozabo, zato se spodobi, da tudi Tamburjaši objavimo vsaj letno poročilo z nekaterimi glavnimi nastopi.

7. februar - Vipava - sodelovanje na prireditvi ob slovenskem kulturnem prazniku

21. marec - Vipava - nastop ob obisku slovenskih evropskih poslancev

28.-29. marec - gostovanje pri KUD Varteks iz Varaždina.

(V soboto smo imeli koncert v Varaždinskih toplicah, v nedeljo pa v Narodnem gledališču v Varaždinu.)

4. april - 29. državno srečanje tamburašev in mandolinistov Slovenije v Semiču, kjer smo osvojili zlato priznanje s pohvalo in se po številu točk uvrstili na tretje mesto med vsemi gostujočimi skupinami. Tekmovanje je ocenjevala tričlanska komisija. Vsak ocenjevalec je ocenjeval posamezne elemente izvedbe skupine ter na koncu skupino ovrednotil s točkami od 50 do 100. Končni rezultat je bila aritmetična sredina ocen vseh treh ocenjevalcev. Tamburjaši smo dosegli 96,8 točke, razlika med najboljšo in najslabšo oceno pa je bila 1,5 točke. V skupni oceni smo bili za pol točke boljši od svojih kolegov - Vipavskih tamburašev, čeprav so Tamburjaši v povprečju za pet let mlajši.

Na prireditvi v vojašnici v Vipavi

Ob tem naj omenim, da je pomembno, kakšen odnos imamo do tekmovanj. Znan

koncertna pianistka je dejala: »Če je tekmovanje pobuda za lasten razvoj, so takrat vsi zmagovalci. Kadar je tekmovanje le boj za moč in prestiž, takrat izgubi tudi zmagovalec.«

17. april - Ajdovščina - nastop na medobčinski reviji tamburaških skupin in orkestrrov

23. april - Vipava - samostojni koncert v okviru prireditev »Mladi v akciji«

23. maj - Staro Petrovo selo, Hrvaška - udeležba na osiješkem festivalu hrvaške tamburaške glasbe. To je največje hrvaško tamburaško tekmovanje, udeleži pa se ga lahko vsaka skupina, ki zmore osvojiti predpisani program. Slovenci smo bili na tem tekmovanju zastopani s tremi zasedbami; z enim orkestrom iz Bele krajine in dvema iz Vipave. Tamburjaši smo, tako kot Vipavski tamburjaši, prejeli 93 točk in zlato plaketo Tambure Paje Kolarića. (Verjetno je komisija modro presodila, da ne smemo biti »ljubomorni«).

Priznanje nam je podelil član predsedstva osiješkega festivala, g. Dragutin Križanič na našem poletnem koncertu 4. julija v Vipavi. Lahko bi seveda v goste povabili tudi gospoda Julija Njikoša, predsednika festivala, kar je običajna praksa pri podeljevanju zlatih priznanj, vendar nismo čutili posebne potrebe po eminentnih gostih, pa tudi občinska dotacija nam tega ni omogočala.

25. junij - Predmeja - dalmatinski večer s klapo Lavanda

26.-28. junij - izlet na Dunaj.

Uspešno šolsko leto smo zaključili z izletom, na katerem smo si ogledovali kulturne znamenitosti, obiskali enega največjih živalskih vrtov v Evropi, si z igranjem v kitajski restavraciji prislužili večerjo, igrali pri slovenski maši, nepričakovano obogatili praznovanje štirih slavlencev, med njimi 90-letnika g. Ivana Tomažiča ...

4. 7. 2009 koncert v okviru poletnih prireditev Imago Slovenije z gosti: oboistko Anjo Jazbec, Ernestom Jazbecem (angleški rog) in Lesenimi rogisti iz Kresnic pri Litiji. Žal nam je ponagajalo vreme in smo prizorišče dogajanja morali zadnji hip preseliti v dvorano. Prijeten koncert se je nadaljeval še pred dvorano z izmeničnimi nastopi rogistov in Tamburjašev.

Od 13. do 17. julija se je večina Tamburjašev udeležila prvega mednarodnega tamburaškega seminarja v Ajdovščini.

11. september - Vipava - sodelovanje pri »Košnikovi gostilni«

24. oktober - Vipava - nastop na spominski slovesnosti ob obletnici odhoda zadnjega vojaka JLA iz Vipave.

Novo sezono pričenjamo zopet v nekoliko spremenjeni sestavi, zato nam je za nov zagon potrebno nekoliko več časa. Kot poletne nevihte velikokrat uničijo posevke, je tudi pri naši dejavnosti potrebno vedno novo oranje in sejanje. Zavedamo pa se, da so naši glasbeni uspehi pomembni za ta Svet, naš trud pa za Večnost.

Vlasta Lokar Lavrenčič

Eko sejem 2009

V četrtek, 17. 12. 2009, je na OŠ Draga Bajca Vipava v popoldanskem času potekal Eko sejem. Na stojnicah so se s svojimi izvirnimi izdelki predstavili učenci naše šole od 1. do 9. razreda. Niso manjkale sladke dobrote in lepi izdelki, ki so jih učenci izdelali sami ali s svojimi učitelji.

Na sejem smo povabili tudi starše, sorodnike in ostale krajanje Vipave. Veliko se jih je odzvalo našemu vabilu.

Zbrani denar bomo namenili v humanitarne namene.

Hvala vsem sodelujočim in vsem, ki ste nas obiskali, ter tako popestrili naše dogajanje na šoli.

Marija Mikuž Papež

Iz CIRIUS-a

Priznanje glasilu *Studenček*

Glasilo *Studenček* iz Centra za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Vipava je s svojimi zanimivimi in pestrimi literarnimi ter likovnimi prispevki tudi letos prepričalo komisijo in tako na 22. srečanju Specialnih in rehabilitacijskih pedagogov Slovenije, ki je 25. septembra 2009 potekalo v Velenju, že tretje leto zapovrstjo prejelo priznanje za najkvalitetnejše glasilo zavodov Slovenije. Sicer so bila glasila že večkrat nagrajena, med drugim mu je bilo podeljeno tudi priznanje za stalno kvaliteto.

Na natečaj je prispelo triindvajset glasil zavodov Slovenije, med katerimi je komisija za izbor najkvalitetnejših otroških in mladinskih glasil zavodov Slovenije podelila priznanja šestim najboljšim.

Glasilo *Studenček* izide vsako leto ob koncu šolskega leta in predstavlja pisano

paleta zapisanih in ilustriranih prispevkov o prireditvah, dogodkih in doživljajih v ustanovi in izven nje. Prispevki so nastajali sproti v okviru literarno-novinarskega krožka ter v okviru vzgojno-izobraževalnega dela ob pomoči in vodenju učiteljic in vzgojiteljic. Letošnje leto so bili prispevki zbrani v rubrikah:

- Zgodilo se nam je
- Oh, ta ljubezen
- Šport za prosti čas in zares
- Fotogalerija motivov, ki so jih v objektiv fotoaparata ujeli člani fotografskega krožka

Iskrene čestitke vsem avtorjem za marljivost in vztrajnost pri ustvarjanju prispevkov. Priznanje pa naj nam bo vsem skupaj potrditev, da delamo dobro, in hkrati vzpodbuda, da bomo še boljši.

*Ivica Petrič,
specialna pedagoginja*

Z baklami smo osvetlili pot na Zemono

»Kdaj gremo?«

»So že prišli gasilci?«

»Kje so bakle?« so bila v decembru pogosta vprašanja učencev Ciriusa.

Bližal se je namreč čas, ko člani pohodniške skupine Ciriusa v tesni navezi z vipavskimi gasilci in PD Vipava zdaj že tradicionalno organiziramo nočni pohod z baklami.

V prvih letih je bil cilj naših pohodov Stari grad in marsikateri »Vipavc« je z začudenjem zrl na ognjeno kačo, ki se je vila proti razvalinam gradu. Letos pa smo, tako kot že lani, šli na Zemono. Spremenjenemu cilju poti je botrovalo dejstvo, da se na tak način lahko pohoda udeleži večje število tudi težje gibalno oviranih otrok.

Več kot štirideset otrok v družbi spremljevalcev, ki so bili pisarna družčina strokovnih delavcev Ciriusa, staršev, gasilcev in članov PD Vipava, je uživalo v čarobnih igrah senc in svetlobe. Niti dnevi prej niti dnevi pozneje ne bi bili tako primerni kot prav 10. 12. 2009. Naravne sile nam niso namenile ne dežja, ne vetra, ne mraza. Zgolj miren, jasen, zvezdat večer. »To je fantastično!« je komentirala ena od učenek. »Nikoli še nisem šla z baklami,« je povedala mama, ki se je skupaj s hčerko udeležila pohoda. »Kaj bomo drugo leto tudi šli?«

Z druženjem ob čaju in sladkarijah smo v avli Centra zaključili naš pohod, ki otrokom in mladostnikom veliko pomeni, nas vse skupaj poveže, predvsem pa ponovno obudi občutek, da se na prijatelje lahko zaneseš. Hvala še enkrat, fantje in dekleta iz gasilskega in Planinskega društva Vipava.

*Andreja Č. Gantar,
mentorica pohodniške skupine Ciriusa*

IZ DRUŠTEV

Ipavska zlata v Negotinu

Komorni zbor Ipavska z zborovodjem Matjažem Ščekom je v petek, 11. septembra 2009, na 44. Mokranjčevih dnevih v Negotinu (Srbija) po enotni odločitvi žirije osvojil prvo mesto in s tem zlato

plaketo na »Natpevanju horova« (mednarodno zborovsko tekmovanje).

Zbor je s tem prejel povabilo, da na 45. Mokranjčevih dnevih prihodnje leto kot častni gost pripravi celovečerni koncert. Nedvomno je Komorni zbor Ipavska z zborovodjem Matjažem Ščekom ponovno dokazal, da spada v sam vrh zborovske glasbe in je v Negotinu s ponosom zastopal Slovenijo. Tekmovalne prireditve se je udeležila tudi pooblaščenica ministrice

in namestnica veleposlanika v Državi Srbiji gospa Jadranka Šturm Kocjan.

Na tekmovanju je Ipavska izvajala Lauridsenovo Ave Mario, Lan Antona Lajovica, Dodolino pjesmo Davora Bobiča in obvezno tekmovalno skladbo - XV. Rukovet (Stevan Stojanovič Mokranjac). Drugo mesto je osvojil mešani zbor Mecsek z Madžarske, tretje pa mešani zbor Vardar iz Makedonije.

Po tekmovalnem delu je Komorni zbor Ipavska svojo pot nadaljeval proti glavnemu mestu Srbije, vmes pa s svojim petjem razveselil tudi rojaka iz Budanj Marka Trošta, ki z misijonskim delom deluje na župniji v mestu Jagodina.

V Beogradu je zbor v okviru Društva Slovencev Sava v Katedralni cerkvi Blažene Device Marije priredil sobotni celovečerni koncert in navdušil beograjsko poslušalstvo.

V nedeljskem dopoldnevu je sledil krajši sprehod po največjem srbskem mestu, kjer so ipavci s pesmijo pritegnili zanimanje obiskovalcev največje pravoslavne cerkve na Balkanu – cerkve svetega Save. Pohajkovanje po Beogradu se je sklenilo z ogledom najpomembnejše znamenitosti, trdnjave Kalemegdan, ki se razprostira na vzpetini nad sotočjem Save in Donave. Pot jih je nato vodila proti kulturni prestolnici Srbije, Novemu Sadu, kjer je Komorni zbor Ipavska v sodelovanju s člani Društva Slovencev Kredarica iz Novega Sada priredil nedeljski celovečerni koncert v čudovitem ambientu novosadske sinagoge.

Svojo srbsko turnejo so zaključili z ogledom Petrovaradinske trdnjave in njenih podzemnih hodnikov, v domovino pa so se vrnili ponosni na osvojeno negotinsko zlato in navdušujoče koncerte.

*za Ipavsko
Polona Puc*

Ob koncu leta

Čez nekaj dni se bomo poslovili od leta 2009, zato je prav, da pogledamo nazaj in ocenimo, kaj nam je to leto prineslo oziroma katerih dogodkov se bomo še dolgo spominjali.

Prvi tak je bil v pomladnem marcu, ko nam je neizprosna bolezen iztrgala iz naših vrst našega dragega Gabrijela in mu za vedno ugasnila njegov žar po življenju. Izgubili smo plemenitega prijatelja in velikega ljubitelja vipavskega folklornega društva. Gabrijel, hvala ti za vse lepe trenutke, ki smo jih delili s tabo.

V letu 2009 smo imeli vipavski folkloristi ob velikonočnem koncertu še sedem uspešnih nastopov izven Vipave.

Poleg omenjenih nastopov pa smo najbolj veseli novih muzikantov.

Rafku na harmoniki in Pavletu na kitari se je pridružila Silvana Tratnik s Cola, ki nam je obogatila nastope s svojo frajtonarico, iz Kamenj pa se nam je pridružil Dušan Mataj, ki ubira tone na klavirski harmoniki. Da bo ekipa še močnejša, smo minuli mesec kupili še kontrabas, ki se ga uči plesalec Stane Fabčič in bo na prihodnjem velikonočnem koncertu imel svoj prvi nastop.

Tudi na morebitno pomlajevanje društva smo zelo ponosni, ker smo ponudili otroški folklorni skupini Podnanos, ki jo vodi ena od ustanoviteljev Folklornega društva Vipava gospa Mirjam Goričan Štimec, da se nam pridružijo. Sedaj čakamo na odziv skupine, nedvomno pa bi v društvu zavel nov, bolj svež veter s pripojitvijo mlajših plesalcev.

Tudi selektorja smo zamenjali, bi po športno zvenelo dejstvo, ker nas je dosedanja mentorica Silvana Bajc v juniju prosila, da najdemo novega mentorja. Našli smo jo in v jeseni pričeli z učenjem pod mentorstvom Marjane Kalc. Za požrtvovalno nekajletno delo v društvu in izredno energijo na vseh vajah se Vam, gospa Silvana, vsi člani društva zahvaljujemo z upanjem in željo, da boste svoje delo na področju folklorne dejavnosti bogatili in nadaljevali v naših vrstah.

Velika skupina smo; deset parov plesalcev redno vadi po navodilih Marijane, poleg omenjenih muzikantov pojejo še Anka, Majda in Ivanka pod mentorstvom Loredane Sajovic, ki nas vse uči ljudskega petja.

Vsi z veliko energije in zanosa gledamo v prihodnje leto, kaj vse nam bo prineslo. Nedvomno bo največji dogodek petnajsta obletnica društva, ki jo bomo slovesno praznovali na velikonočni ponedeljek. Pripravljamo zanimiv program, zato si kar zapišite na nov koledar leta 2010, kam boste šli ta dan. Prijazno vabljeni na naš koncert.

Naj Vam, spoštovani bralci Vipavskega glasa, ob koncu tega poročila iz življenja Folklornega društva Vipava zaželimo obilo trdnega zdravja v prihodnjem letu, veliko lepih in veselih trenutkov. Da bi Vam vinograd in polje bogato obrodila, po domovih pa veliko družinske topline in medsebojne ljubezni Vam želijo

Vipavski folkloristi

Veseli december v društvu Razmetano podstrešje

*"Zadovoljno, srečno, zdravo"
so oguljene besede.
A vendar njih bistvo pravo
globlje v srca se nam usede.
(neznan)*

Pozdravljeni!

Zajelo nas je praznično vzdušje in v društvu Razmetano podstrešje skušamo naše decembrsko veselje deliti z vami. Za nami sta že dva dogodka, in sicer izdelovanje adventnih venčkov ter za najmlajše Miklavževanje. V tem mesecu pa vas vabimo še na:

- MALO BRIŠKOLJADO: ob kartah se bomo družili v soboto, 19. decembra, ob 18. uri. Vabljeni vsi, tako mladi kot tudi starejši!

- LIKOVNA DELAVNICA: v nedeljo, 20. decembra, ob 16. uri so vabljeni otroci (do približno 4. razreda OŠ) na izdelavo božičnih okraskov!

Po novem letu pa se nam obetata še vsaj eno potopisno predavanje, o katerem boste pravočasno obveščeni.

Lepo praznujte!

Društvo Razmetano podstrešje:

Gašper, Ivo, Maja, Martina, Maruša, Matej, Miloš, Monika, Nika, Špela, Štefan

V DU Vipava smo slavili

V soboto, 21. novembra 2009, se je v Vipavi zgodil zanimiv dogodek, ki ni ravno pogost. DU Vipava je v Vipavskem hramu organiziralo srečanje diamantnih in zlatoporočencev. Dogodek je bil res zanimiv zaradi izjemnega števila jubilarntov.

Diamantno poroko so slavili:

1. Anica in Stanislav Žgur, Podnanos.
2. Ivana in Božidar Kalc, Vipava.
3. Milka in Radomir Simič, Erzelj.

Zlato poroko so slavili:

1. Lidija in Matej Bizjak, Podraga.
2. Zora in Gabrijel Trošt, Podraga.
3. Ana in Friderik Koradin, Vipava.
4. Ivana in Dušan Lavrenčič, Vipava.
5. Albina in Alojz Tomažič, Gradišče.
6. Valerija in Karel Rodman, Vipava.
7. Fanči in Mihael Kompara, Vipava.
8. Irena in Rafael Semič, Vipava.

9. Marija in Vendelin Ferjančič, Slap.
 10. Grozdana in Silvo Mislej, Lozice.

Zlatoporočenca Mislej se srečanja žal nista mogla udeležiti.

Predsednica DU Vipava, Vida Bajec, je v čustvenem nagovoru pozdravila slavljenca in poudarila pomen jubileja ter jim zaželela še veliko zdravih, srečnih in zadovoljnih skupnih let.

Jubilante sta se pozdravila Ivan Princes, župan Občine Vipava, in Alojz Vitežnik, predsednik ZU za Severno Primorsko.

Sledil je kulturni program, ki so ga slavljenca spremljali z velikim navdušenjem.

V DU Vipava dajemo velik poudarek medgeneracijskemu sodelovanju. Tako so učenci OŠ Draga Bajca Vipava pod vodstvom mentorice Damjane Černigoj zaigrali igrico *Kako je, če babica ne zna pripovedovati pravljice*. Zapeli in zaplesali so še nekaj pesmic. Na koncu so slavljenca pozdravili s pesmico, ki je bila prirejena za ta dogodek.

Vipavski tamburaši so pod vodstvom Vlaste Lokar - Lavrenčič zaigrali nekaj skladb in tudi ti s svojim nastopom navdušili slavljenca.

Po prisrčnem nastopu osnovno- in srednješolcev so zapele Gradiške ljudske pevke. S svojim izvirnimi pesmimi so pozele velik aplavz.

S posebno pozornostjo in z velikim navdušenjem je bil sprejet skeč, ki sta ga zaigrala Vida Bajec in Viko Curk.

Za dobro razpoloženje je skozi ves večer poskrbel muzikant Bojan. Ob nežnih zvokih glasbe so se slavljenca večkrat zavrteli.

V medsebojnih pogovorih so slavljenca odkrito povedali, da zakonsko življenje ni lahko, saj je prizadevanje za ljubezen, razumevanje in zvestobo vsakodnevno delo, ki ga je treba negovati. Tako nam s svojim zgledom dokazujejo, da se da ljubezen in zakon ohraniti tudi petdeset, šestdeset ali še več let.

Slavljenca so bila podeljena priznanja in spominska darila, ki jih je podelilo DU Vipava. V tem večeru je bilo izrečenih toliko lepih misli in srčnih želja. Upam, da se jim bodo uresničile.

Obenem pa vsem bralcem v imenu DU Vipava in svojem imenu želim lep in vesel božič ter srečno in zdravo novo leto.

Francka Rančič

Polepšali ste mi dan

Starost je že sama po sebi žalostna, če pa te doleti bolezen in si odvisen od drugih, je pa še bolj hudo. Tako je tudi s Stano Jamšek.

Naša članica DU Vipava Stana Jamšek je rojena v Lokavcu pri Ajdovščini 1921. leta. Bila je partizanka, po osvoboditvi dolgoletna poštna uslužbenka v Vipavi, aktivna pri društvu žena, zvezi borcev, aktivna v DU Vipava (je njen častni član), do 80. leta je bila aktivna telovadka pri društvu.

Letos je od spomladi ne videvamo več. Usoda jo je priklenila na invalidski voziček, kajti amputirali so ji eno nogo. Njeno življenje se nadaljuje v domu upokojencev v Cerknici. Dom je star komaj pet let in zelo lepo urejen, z mnogo cvetja.

Bil je lep dan, ko smo se odločile, da jo obiščemo. Zagomazelo nas je po vsem telesu, ko smo jo zagledale. In vsem so se nam pokazale solze, ne vem zakaj. Tu je, v Vipavi pa jo čaka upokojensko stanovanje. (Zdaj ga nima več.) Posedle smo se v bife, naročile kavo in se pogovarjale samo o lepih časih v preteklosti. Srečna je bila, ni mogla prav do besede. Potem pa je le rekla: »Polepšale ste mi dan.« Tudi me (Sonja, Francka, Zora in jaz) smo imele dan polepšan, ker smo obiskale dolgoletno članico DU, od mnogih že pozabljeno.

Pot do Cerknice ni dolga, pa vendar ima malo obiskov. Upamo, da bo prišla v upokojenski dom v Vipavi. Takrat se bomo pogosteje videli.

Silva Vehovar

Turnir v Kanalu

Društvo upokojencev Kanal nas je povabilo na njihov prvi turnir v pikadu. Udeležilo se ga je 12 ekip. Tekmovale so ženske in moške ekipe. Ob prihodu nas je pozdravila predsednica društva upokojencev, gospa Sonja, in gospod župan Andrej Mafi. Zaželel nam je obilo športne sreče in

dobrega počutja v Kanalu, čeprav je zunaj deževalo. Vsakemu vodji ekipe je izročil darilo – knjigo Zgodovina mesta Kanal s svojim podpisom in majico.

Vipavsko društvo upokojencev je sodelovalo z žensko in moško ekipo. Ženske smo dosegle peto mesto. Igrale smo Silva Uršič, Marija Cotič, Silva Marc in Danica Vidmar.

Za moško ekipo so igrali Silvo Vovk, Jožko Židanik, Branko Ukmar in Nace Vidmar. Bili so odlični.

Ekipno so dosegli prvo mesto, posamezno sta bila Branko Ukmar drugi in Nace Vidmar tretji. Podelitve pokalov in medalj se je udeležil tudi predsednik krajevne skupnosti. Tako dobrega sodelovanja med društvi upokojencev in občino bi si želeli še marsikje.

*Sonja Marc,
Referent za šport*

ZA DOM IN DRUŽINO

Ivana in Božidar Kalc – bisernoporočenca

Ivana in Božidar Kalc sta 26. novembra letos praznovala biserno poroko. Biserna poroka, 60 let skupaj v zakonu, ni malo. Morda bo kdo imel pripombo, ker naj bi po novem 60 let poroke imenovali diamantna poroka, ampak mi se držimo starih nazivov tudi po cerkvenem izročilu, zato imenujmo biserno poroko Ivanke in Doreta, tako se pač med seboj nagovarjata, včasih mu Ivanka reče tudi »moj Dorče«, on pa njej »moje Ivanče«.

Ivanka se je rodila 23. decembra 1918. leta kot osmi od enajstih otrok, očetu Jožetu in mami Karolini v zaselku Špile pod vasjo Višnje pri Colu. Hodila je v šolo na Col. Doma so imeli kmetijo in tudi nekaj živine. Rada je bila z živino na paši, saj je tam lahko v miru prebirala knjige. Pred drugo svetovno vojno leta 1938 je kot dvajsetletno dekle šla v Trst "služit", kot se je takrat reklo. Tujčev kruh je bil grenak in po petih letih se je vrnila domov v rojstno hišo na Špile. Ko je njeni sestri Micki umrl mož, se je preselila k njej na Zemono, da ji je pomagala na kmetiji.

Božidar, po domače Dore, se je rodil 30. septembra 1919. leta pri Vrčonovih v Vrhpolju kot tretji od petih otrok očetu Antonu in mami Mariji. V šolo je hodil v Vrhpolje in Vipavo. Po končani osemletki se je zaposlil doma pri očetu, saj je bil njegov oče že takrat obrtnik – čevljar. Ker s čevljarstvom ni bilo kaj prida zaslužka, je z osemnajstimi leti zapustil očeta in "šuštarijo" ter se zaposlil pri nekem italijanskem podjetniku, ki je gradil ceste. Delal je vse, kar je bilo treba, tudi sadil lipe v vipavskem drevoredu. K vojakom je bil poklican z 21. letom in poslan v Aleksandrijo, nekaj kasneje pa v Cuneo v severni Italiji. Tam se je izuril za šoferja, vozil kamion, pozneje pa je bil dodeljen graničarjem ter poslan v San Buceo blizu francoske meje, kjer je vozil »rdeči križ« (rešilca), kot pravi on. Ob razpadu italijanske države so ga zajeli Nemci in odpeljali, z mnogimi drugimi, v živinskih vagonih v Nemčijo v taborišče. Okusil je grozote druge svetovne vojne in ujetništva. Po koncu vojne si je želel edino domov v rodno vas Vrhpolje. Medtem mu je umrl oče in treba je bilo poprijeti spet za »šuštarijo« za preživetje in tako je nanoslo, da je Ivanka prinesla čevlje v popravilo. Tako sta se spoznala in romanca se je nadaljevala do leta 49, ko sta se poročila in si za vedno obljubila zvestobo. Preselila sta se na Zemono v grad in tako postala Dore in Ivanka z grada. Leta 1947 se je Dore zaposlil pri gradbenem podjetju Primorje najprej kot navaden delavec, pozneje pa kot šofer in tam delal do leta 1980, ko se je upokojil. Ivanka je ostala gospodinja in mati treh otrok, ki so se jima rodili, hčeri Boža in Mirjam ter sin Jože. Leta 1978 sta dogradila novo hišo in se preselila v svoj domek v Vipavo.

Ivanka je lani dopolnila 90 let, Dore pa letos. Zelo sta navezana drug na drugega. Ivanka še vedno rada bere knjige, predvsem romane, Dore pa še vedno popravi kakšen čevlj. Rad gre na sprehod, še vedno pa se usede za volan svojega jugota in zapelje svojo ženko Ivanko do trgovine ali cerkve. Že za zlato poroko pred desetimi leti sta si, malo za hec in malo zares, obljubila, da gresta do sto, potem bosta pa že stara in za naprej bosta videla. Bog naj vama nakloni veliko zdravja in skupnih trenutkov. Srečno, Ivanka in Dorče.

Jože Kalc

Mami in tatu za 60 let poroke

Šestdeset let že skupaj živita,
šestdeset let se za roke držita,
skupaj po poti življenja do konca,
skupaj po poti tja daleč do sonca.

Zgled sta nam pravi vedno bila,
vsakdo od vaju, vendar skupaj oba,
učila sta nas življenjske resnice,
da se vedno držali bi poštenja, pravice.

Veliko zdravja še naprej vam želimo,
za vsa ta leta, ki prišla bodo mimo,
naj dobri Bog to prošnjo usliši,
da glas stoletni donel bi po hiši.

Voščilo želi vam resničnih sto let,
da skupaj dočakata sedemdeset,
pa naj bo to zadnja rima v voščilu,
le zdravja želimo, da vse bo v stilu.

*Hčeri Boža in Mirjam ter sin Jože
z družinami in družinicami
Zapisal Jože Kalc*

Franciška Meden iz Podgriča

Dočakati devetdeset let je dano malokomu, še manj jih je, ki imajo pri tej starosti čilo telo in duha. Ena izmed njih je Franciška Meden, roj. Nabergoj, iz Podgriča. Njen življenjepis je roman, ki bi bil preobsežen za Vipavski glas.

Rodila se je v kmečki družini v Podgriču 20. novembra 1919 očetu Antonu in materi Frančiški

Urdih. Bilo je šest otrok, od tega je ena deklica umrla pri sedmih mesecih, enega bratca pa ji je pobrala davica pri treh letih. Brati in pisati slovensko jo je naučil oče, saj je slovensko šolo obiskovala le eno leto. Mladost ji je ukradla vojna. Italijani so jo dvakrat zaprli. Dva še ne dvajsetletna brata sta ji umrla na isti dan – eden kot borec Vojkovega voda, drugi kot talec v tisti strašni noči med 21. in 22. julijem 1942. Istega dne so jim požgali hišo. Njena mati je odšla k sestri na Lozice, Francka, njen oče in petnajstletni brat Franc pa v zapor. Francka so Italijani mobilizirali v svojo vojsko iz moškega zapora v Zdravščini, kasneje je prišel k Angležem, na svoj sedemnajsti rojstni dan decembra 1943 pa je bil vojak že tretje vojske – partizanske. Oče je računal, da se bo vrnil na domačijo, pa je ostal v vojski, postal pilot in si ustvaril družino. Čeprav je obiskoval italijansko vojsko, žena na Raki na Dolenjskem nemško,

hčeri pa hrvaško, so ostali Slovenci. Kot pilot je nekoč z letalom preletel domačo hišo v Podgriču in pozdravil domače na dvorišču.

Francka in njen oče sta se po razpadu Italije iz zapora vrnila na Lozice, kjer so živeli v hiši njene stare matere. Oče je vzel v rejo brejo kravo, da je tele ostalo njim in so spet prišli do svoje živine. Septembra 1944 so jo zaprli Nemci. Dva domobranca sta bila v knjigarni v Gorici, kjer je s sestričnima kupovala učila za slovensko šolo na Lozicah. Izdala sta jih Nemcem, ki so jih odpeljali v Auschwitz, po desetih dneh v Ravensbrück, od tam pa po mesecu dni v Wittemberg. 22. aprila 1945 so zapustile taborišče, vendar so prišle domov šele 17. avgusta. Njena zgodba in del dnevnika sta objavljena v knjigi Dorice Makuc Primorska dekleta v Nemčijo gredo.

Januarja 1949 se je poročila z domačinom Stankom Medenom, ki je kot borec III. Prekomorske brigade ob vrnitvi iz Afrike prepešal vso črnogorsko in dalmatinsko obalo. Skupaj z njeno materjo in očetom so živeli na Lozicah, v Podgriču pa zidali novo hišo, v glavnem z materialom s pogorišča stare. Rodila sta se jima sin in hči. V novo hišo v Podgriču so prišli 15. junija 1953.

Vajena dela je vedno poprijela povsod, kjer je bilo potrebno. Tudi za varno starost je poskrbela. Že starejša je delala kot gospodinjska pomočnica, med drugim v Vipavi pri Lemutovih in Kosmačevih. Tako si je dopolnila delovno

dobo in pogoje za lastno penzijo, ker po možu, ki je bil kmet, tega ni mogla doseči. Sedaj živi s hčerino družino. Rada bere, gleda televizijo, gre na kakšno srečanje ali izlet. Je tudi najstarejša članica Lavričeve knjižnice. Čeprav trdi, da marsikaj pozabi, je živ leksikon in priča krajevne zgodovine, kakršnih je vedno manj.

Visoko obletnico je praznovala 21. novembra v krogu sorodnikov in prijateljev na kmečkem turizmu v Hudičevcu. Za ta praznik je tudi sama spekla kruh v peči po starem.

V Podgriču pa so 22. novembra 2009 praznovali še posebej srečanje vaščanov z dvema devedesetletnicama, in sicer Ivanke Fabčič - Fričetove in Frančiške Meden - Pirčkove. Obe sta na isti dan sklenili tudi civilno poroko, dne 22. januarja 1949, na občini v Vipavi.

Ob jubileju ji želimo, da bi je ne zapustila zdravje in korajža in da bi se še naprej srečevali povsod, kjer je nepogrešljiva.

Boža Furlan, Lozice

Kava doma

Vsako jutro v hiši naši
prav lepo diši,
ženka moja kavo kuha,
meni se smeji.

Jaz vesel do nje prisedem,
tudi se smehljam,
ženko gledam, kavo pijem,
s keksi se krepčam.

Bolj kot kava, bolj kot keksi
prijā mi nasmeh,
da sem tole razodel Vam,
mislim, da ni greh.

ISKRICE

Kolikor je vredna vrednota, toliko je vredno tudi iz nje porojeno veselje. Če kdo najde ali da smisel trpljenju, bolečini, bo tudi našel možnost za veselje. (C. Sorč)

Žal naj ti bo za tri reči v tvojih preteklih dneh: za hudo storjeno, dobro zamujeno, za izgubljeni čas. (A. M. Slomšek)

Ni ljubezni, ki je ne bi spremljala pravičnost. (V. Pavelski)

Kolikor skuša človek drugim pomagati, ne doživlja nobenega strahu. Torej ima strah korenine v sebičnosti. Bolj ko živimo za druge, manj je v nas strahu. (A. Trstenjak)

Mil odgovor pomirja togoto, žaljiva beseda pa vzbuja jezo. Jezik modrih podarja spoznanje, usta norca izlivajo bedaštvo. (Pregovori)

Bolje je, da o nas govori naše življenje, kakor da bi govorile naše besede. (M. Gandhi)

Posebne vrste dobrina je ljubezen; med materjo in otrokom, med zakoncema, med resničnimi prijatelji. To je neke vrste osrečujoče enačenje z drugo osebo. (V. Kos)

Pomlad se začne s prvim cvetom, dan s prvim svitom, noč s prvo zvezdo, potok s prvo kapljo, ogenj s prvo iskro, ljubezen s prvim dejanjem dobrote. (P. Mazzolari)

Vse bolj cenim dobroto in ljubezen do bližnjega. Ves naš povečani tehnološki napredek in naša civilizacija je kakor sekira v rokah zločinskega obsedenca. (A. Einstein)

Bogatiti se moramo med seboj in z našo različnostjo. (P. Valery)

ZA RAZVEDRILLO

VIPAVSKE NOVOGRADNJE

		SESTAVIL VLADIMIR ANŽEL	ZIDAN PROSTOR ZA POKOP UMRLJH	VAS PRI ČRNEM VRHU S SMUČIŠČEM	SOKRATOV TOŽNIK	JAPONSKA DENARNA ENOTA	TEKSTILNI OBRAT		
		PROSTOR POD OSREŠIEM SEKDNJA (NAREČNO)							
		STRMINA, BREG							
		MEHANIČNO URJENJE							
SREČNO NOVO LETO	OSVEŽUJOČA ORIENTALSKA PLAČA IME KOSTUMI GRAFKE VOGELNIK					55 Z RIMSKIMI ŠTEVILKAMI		VPREŽNA PRIPRAVA ZA KONJA	OKRASNA RASTLINA, VETRNIČA, KOSMATINEC
IME SLOV. PISATELJA IN POLITIKA KRISTIANA				KEMIJSKI ZNAK ZA KALCIJ	ŽGANA PIJAČA IZ RIŽA	KRAJŠA ŽENSKA OBILJKA IMENA NIKOLAJ			OČE
ZAGOZDA POGOVORNO, POMANJE- VALNICA						MADŽARSKO ŽENSKO IME			
ANA PO DALMATIN- SKO			RUSKI VLADAR			DIŠEČA SKORJA TROPskega DREVESA			
			HRUP			KAZLOŽENA VAS PRI SLOV BISTRICI			
VESEL BOŽIČ	RUMENO RIJAVA BARVA, OBEJ LETOPISEČ, KRONIST			ZVEZNA DRŽAVA ZDA	IVAN CANKAR				
CESTNO VOTILO			TUR. KRAJ PRI OPATIJ			IME ATLETA BOLDONA			ORANJE (GASTARELO)
			ZNAMKA PLATOVEGA AVTOMOBILA			ANDREJ VRČON			
KEMIJSKI ZNAK ZA NATRIJ		VIPAVSKA PEJZAZNA, BOGOMILA			DVOJICA			KEM. ZNAK ZA NOBELIJ	
		VARUH, SKRBNIK			NEURMANJE, NESKLADJE			ŽELEZNIŠ, TRAČNICA	
IME PISATELJA INGOLIČA				UVAJALEC NOVOSTI					
				MITJA LAVRENCIČ					
SREDIŠČE PRELEKJE							KEMIJSKI ZNAK ZA NIKELJ	NAPAČNA, KRIVA POT	MONGOL- SKI VLADAR
MANJŠI JADRANSKI OTOK			KEMIJSKI ZNAK ZA BARIJ	ROMUNSKA DEN. ENOTA			MESTO NA UKALU V RUSIJI		
				ZVEZDA V ŠKORPIONU			PODZEMNI HODNIK		
SPENJA, SPENJAČA				ŽIVEC				STONE ANDERLIČ	
				METAL				NE- IMENOVANA OSEBA	
NE- OMEJENA OBLAST- NICA						SLOVENSKI IGRALČEK, MARKO			
						ODTOČNA CEV			
		PLAČILO ZA ELEK. TOK							VODNA RASTLINA
		ZORAN PREDIN							
						JAPONSKA ISKALKA BISEROV	GLAVNI ŠTEVNIK		
							VOHALNI ORGAN		
								AVT. OZNA, POLJSKE	
								SAMO, ZGOLJ	
		STROKOV- NJAK V VEDI O ŽUŽELKAH							
		SILVESTER AMBROZIČ				ŠKATLA ZA MAGNETO- FONSKI TRAK			

REŠITEV iz 90. št. VG:

VODORAVNO: kap, koda, utor, race, en, predel, zavora, debil, Hanibal, pr, JNA, opera, Deni, Ir, salo, etimolog, Vuga, mecen, Ni, sneg, one, rakec, NT, moč, otac, **Plaz**, IB, GŽ, Ivo, kreol, velb, Dare, Anam, Akad.

NAVPIČNO: PD, demon, repentent, **Rebrnice**, Adi, ime, MP, **Kucelj**, on, oliva, kotel, Nil, **Čaven**, Ado, Haron, Zola, pareza, Giro, BM, **Nanos**, Atik, **Vipavska brda**, **Obelunec**, Eak, raregoc, **Gora**, ala, Ag, žled.

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 1.10.2009 DO 31.12.2009

Bar Pri Marjanci	Vojana Reharja 3	20 €
Clemenz Majda	Ljubljana	30 €
Durn Camille	Francija	20 €
Fajdiga Benjamina	Goče	30 €
Furlan Darinka	Francija	20 €
Hrepevnik Zora	Vinarska 2	20 €
Jamšček Vida	Kromberk Nova Gorica	20 €
Kekez Silva	Nemčija	30 €
Krašna Ivan	Budanje	20 €
Mahnič Štefanija	Brestovica pri Komnu	30 €
Mayer Aleksandra	Marezige	50 €
Nabergoj Stanislav	Vojkova 2	20 €
NN	Gradišče	10 €
Pižent Frančiška	Kreljeva 3	20 €
Rehar Bernard Ivan	Francija	20 €
Silvester Martin	Ljubljana	20 €
Štrancar Jožko	Ajdovščina	10 €
Vidrih Peter	Slap	10 €
Žorž Mara	Slap	10 €

Skupaj		410 €

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na TRR KS Vipava 01336-6450860755 s pripisom ZA VIPAVSKI GLAS.

VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
DECEMBER 2009
740 izvodov

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Vladimir Anžel, Boris Ličen in Polona Puc - lektorica

Pisne prispevke lahko pošljete na e-naslov: vipavski.glas@gmail.com

VSEBINA

Iz naše preteklosti

O Lantierijevih in o zadnjem grofu Karlu Frideriku - ob stoletnici njegove smrti	stran 2
Dvorec Zemono	stran 5
Zdravstvo na Vipavskem	stran 10
Vipavska dolina	stran 12
Spomini na Francoze v Vipavi	stran 18

Predstavljamo vam

Ivo Česnik	stran 18
------------------	----------

Iz naše občine

Kako so potekali tehnični pregledi pred odprtjem HC preko Rebrnic	stran 20
Iz dela Občine Vipava	stran 22

Iz TRG-a

Na Dunaju in v Leutschachu okusili Vipavsko dolino	stran 24
Center starejših Pristan Vipava odpira vrata	stran 26

Iz ustanov in društev

Iz ŠGV

Iz dela na ŠGV	stran 27
----------------------	----------

Iz OŠ

Jesenski meseci na naši šoli	stran 30
Letno poročilo Tamburjašev	stran 31
Eko sejem 2009	stran 32

Iz CIRIUS-a

Priznanje glasilu Studenček	stran 32
Z baklami smo osvetlili pot na Zemono	stran 33

Iz društev

Ipavska zlata v Negotinu	stran 34
Ob koncu leta	stran 35
Veseli december v društvu RP	stran 36
V DU Vipava smo slavili	stran 36
Polepšali ste mi dan	stran 38
Turnir v Kanalu	stran 38

Za dom in družino

Ivana in Božidar Kalc - bisernoporočenca	stran 39
Frančiška Meden iz Podgriča	stran 40
Kava doma	stran 42
Iskrice	stran 42

Za razvedrilo

Križanka	stran 43
----------------	----------

